

Құрметті педагогтер! «Білімді ел – Образованная страна» газеті Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігімен бекітілген Үздік педагогикалық тәжірибені жариялау үшін ұсынылған басылымдар тізіміне енгізілген. Біздің газетімізде жарияланған мақалаларыңыз – аттестациядан сәтті өтуіңізге қажетті талап.

Уважаемые педагоги! Газета «Білімді ел – Образованная страна» включена в утверждённый Министерством просвещения Республики Казахстан Перечень рекомендованных изданий для публикации лучшей педагогической практики! Ваши статьи в нашей газете – это условие успешного прохождения аттестации.

Nazarbayev University-дің жаңа биомедициналық орталығы

Премьер-министр Олжас БЕКТЕНОВ қазақстандық ғалымдар, оқытушылар мен студенттер үшін ресурстық және оқу алаңына айналған Nazarbayev University-дің жаңа биомедициналық зерттеу орталығының жарактандырылу жағдайымен танысты. Оқу орны биылғы Times Higher Education World University Rankings рейтингінде Қазақстан, Орталық Азия және Кавказдағы жетекші зерттеу университеті ретінде мойындалған.

Бес мың алты жүз шаршы метрден астам аумақта биомедициналық және клиникаға дейінгі зерттеулер жүргізу үшін барлық жағдай жасалған. Атап айтқанда, геномика, молекулалық биология, тіндік инженерия, регенеративті және трансляциялық медицина саласындағы зерттеулер үшін платформа бар. Мұндағы басты ерекшелік – биология және фармакология саласындағы ғылыми зерттеулер жүргізілетін виварий. Технологиялық жарақ-

тандыру деңгейі және халықаралық биоқауіпсіздік стандарттарын сақтау бойынша бұл нысанның аймақта баламасы жоқ.

NU президенті, профессор Вакар Ахмад қазіргі уақытта зертханалық жануарлармен жұмыс сапасын бағалаудың танымал жаһандық жүйелерінің бірі – AAALAC International аккредитациясын алу бойынша жұмыстар жүріп жатқанын хабарлады. Виварийдің ашылуы қазақстандық ғалымдарға отандық дәрі-дәр-

мектер өндірісінің желісін ұлғайту үшін зерттеулердің сапалы жаңа деңгейіне өтуге мүмкіндік береді. Үкімет жетекшісінің назарына NU экожүйесінде дамып жатқан бірқатар ғылыми және технологиялық жоба ұсынылды.

University Medical Center корпоративтік қорының басқарма төрағасы, доктор Юрий Пя доonorлық органдарды адам ағзасына барынша ұқсас жағдайда консервациялауға және ұзақ мерзім тасымалдауға арналған иннова-

циялық ALEM құрылғысын таныстырды. Аталған технологияны енгізу еліміздегі трансплантологияның тиімділігін едәуір арттырмақ. National Laboratory Astana бас директоры, профессор Дос Сарбасов клиникаға дейінгі сынақтар мен жаңа дәрілік препараттарды әзірлеуге маманданатын Өңірлік фармацевтикалық орталық құру жоспары туралы айтты. Жобада Қазақстанда локализация деңгейі жоғары фармацевтикалық өндірісті дамыту үшін R&D-инфрақұрылымын қалыптастыру көзделген.

Олжас Абайұлы, сонымен қатар, NU Медицина мектебінің қызметімен, ғалымдарының онкология, шеміршек регенерациясы, сынықтарды роботтандырылған емдеу, фармацевтикалық компо-

ненттерді алу үшін қалдықтарды биологиялық жолмен өңдеу туралы және тағы да басқа зерттеулерімен танысты. Бұдан басқа оның назарына NU технопарк резиденттерінің медициналық көмектің қолжетімділігі мен сапасын арттыратын медициналық технологияларды әзірлеуге бағытталған жобалары ұсынылды. Премьер-министр ғылыми-зерттеу жұмыстарының қазақстандық медицинаны және фармацевтиканы дамытудағы маңыздылығын атап өтіп, салалық министрліктерге озық отандық әзірлемелерді іс жүзіне асыру үшін барлық жағдайды жасауды тапсырды.

**Nazarbayev University
медиа орталығы**

ЕЛГЕ ҚЫЗМЕТ – ЕРТЕҢІН ЕСКЕРЕТІН ЕСТІЛЕРДІҢ ІСІ!

**SENİŇEN
BOLASHAQ**
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ АТА-АНАЛАР
ҚОҒАМДЫҚ БІРЛІСТІГІ

ҚР ОҚУ-АҒARTU МИНИСТРЛІГІ

Ерекше білім беру
саласындағы ынтымақтастық

Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі мен Израиль Мемлекетінің Аймақтық ынтымақтастық министрлігі, Білім министрлігі, Халықаралық ынтымақтастықты дамыту жөніндегі агенттігі және Сыртқы істер министрлігі ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту саласындағы өзара түсіністік туралы меморандумға қол қойды.

Құжат инклюзивті білім беру саласындағы ынтымақтастықты дамыту арқылы ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға тең негізде сапалы білім алу мүмкіндігін қамтамасыз етуге бағытталған. Мұнда білім беру саласында білім мен тәжірибе алмасу, мамандардың біліктілігін арттыру, екі елдің білім беру ұйымдары мен сарапшылары арасындағы кәсіби байланыстарды нығайту мәселелері қамтылған.

— Бұл Қазақстан үшін инклюзивті білім беру саласындағы практикалық ынтымақтастықты дамыту мен серіктестік байланыстарды тереңдетудің маңызды қадамы болып табылады. Біз ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту тәжірибесін жетілдіруге және мамандардың кәсіби әлеуетін арттыру бойынша әріптестікті нығайтуға мүдделіміз, — деді еліміздің бас ұстазы Жұлдыз Сүлейменова.

Соңғы жылдары Қазақстанда инклюзивті білім беруді дамытуға ерекше көңіл бөлініп келеді. Барлық санаттағы балалар үшін тең қолжетімділікті қамтамасыз ету мақсатында қажетті нормативтік база қалыптастырылды. Елде арнайы білім беру ұйымдарының, психологиялық-педагогикалық қолдау орталықтарының және ресурстық кабинеттердің саны артып, барлық мектептерде кедергісіз білім беру стандарттары енгізілуде. Сондай-ақ биыл қазан айында Қазақстанда алғаш рет Бүкіләлемдік инклюзивті білім беру конгресі өтті. Бұл маңызды іс-шара саладағы жетекші сарапшылар мен педагогикалық қауымдастық өкілдерін бір алаңда біріктіріп, тәжірибе мен идеялар алмасуға мүмкіндік берді.

Үздік инновациялық
тәжірибелер тізіміндеміз

Қазақстанның ауылдағы мектептерді дамыту тәжірибесі HundrED Global Collection 2026 халықаралық рейтингінің негізгі тізіміне енді. Бұл тізім әлемде іске асыруға ұсынылған жүз үздік білім беру инновациясын қамтиды. Іріктеуді Финляндиядағы HundrED үкіметтік емес ұйымы өткізді, оған 800-ден астам өтінім берілген.

Қазақстанда Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасымен орта білім беру ұйымдарында білім сапасын арттыру, барлық бала үшін тең әрі қолжетімді білім беру ортасын құру бойынша кешенді жұмыстар жүргізілуде. 2023-2024 оқу жылдары Ақтөбе облысында Оқу-ағарту министрлігі мен облыс әкімдігінің қолдауымен «Шағын жинақты мектептердің әлеуетін цифрлық технологияларды пайдалана отырып дамыту» жобасы іске қосылған болатын. Жобаны Білім беру саласын

тұрақты дамыту қоры жүзеге асырды. Пилоттық жобаға өңірден 134 шағын жинақты мектеп, он екі тірек мектеп қатысып, онда барлығы 10395 оқушы қамтылды. Сондай-ақ бір мыңнан астам мұғалімнің қатысуымен шағын жинақты мектеп оқушылары үшін 12 мың онлайн сабақ ұйымдастырылды. Оны қаржыландыруға Ақтөбе облысының әкімдігі, «Қазақстан халқына» қоры қатысты. «Қазақстан халқына» қоры арқылы шағын жинақты мектептердің материалдық-техникалық жарақтандырылуына 2,063 миллиард теңге, сондай-ақ Ақтөбе облысының әкімдігі арқылы кабинеттерді жөндеу, жоғары жылдамдықтағы интернетпен қамтамасыз ету және мұғалімдерге ынталандыру төлемдері үшін екі миллиард теңгеге жуық қаражат жұмсалған.

Айта кету керек, өңірлерге жұмыс сапары кезінде оқу-ағарту министрі Жұлдыз Сүлейменова шалғай ауылдардағы шағын жинақты мектептерде болып, ондағы оқу процесін ұйымдастыру, техникалық жарақтандыру, педагогтермен қамтамасыз ету мәселесіне ерекше басымдық беруде.

Оқушылар мүддесін қорғайтын
балалар омбудсмені

Елімізде мектеп парламенттері мен балалар қозғалысының көшбасшылары арасында балалар омбудсмендерін сайлау өтті. Іріктеу нәтижесінде Республикалық кеңес құрамына еліміздің түкпір-түкпірінен 40 жас құқық қорғаушы қабылданды. Енді олар Қазақстанның барлық өңірлерінде оқушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауға атсалыспақ.

ҰЛЫТАУ ОБЛЫСЫ

БОЛЫС МЕРЕЙ
ЕРКЕБҰЛАНҚЫЗЫ

10-сынып оқушысы

МАРЛЕН ҰЛТУ
РУСЛАНҚЫЗЫ

10-сынып оқушысы

Балалар омбудсмендері — бала мен мемлекет арасындағы сенімді дәнекер. Жастар өз замандастарының құқығын қорғауға бағытталған өзекті мәселелерді көтеріп, олардың шешілуіне ықпал етеді, әлеуметтік бастамаларды қолдайды, балалардың қоғамдық өмірге белсенді араласуын насихаттайды. Сонымен қатар жас омбудсмендер бала мүддесін ескеретін мемлекеттік саясатты қалыптастыру бойынша ұсыныстар әзірлейді.

Басты назар — балалардың өзін-өзі басқару дағдыларын

дамытуға, құқықтық сана мен азаматтық жауапкершілікті қалыптастыруға, сондай-ақ бала құқықтарын қорғау саласындағы халықаралық әріптестікті нығайтуға бағытталған. — Біз үшін әр баланың өз тағдырына қатысты шешімдерге үн қосып, ықпал ете алуы аса маңызды. Балалар омбудсмендері — баланың үні естіліп қана қоймай, ескерілетін жүйенің ажырамас бөлшегі. Біз оларды балалардың құқықтарын қорғаудағы сенімді серіктестеріміз деп білеміз. Өйткені олардың көмегімен біз балалардың көз-

қарасын тереңірек түсініп, шынайы әрі нақты шешімдер қабылдай аламыз, — дейді ҚР Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің төрағасы Насымжан Оспанова.

Еске сала кетейік, балалар өкілдігі институты өз қызметін 2020 жылдан бері атқарып келеді. Жыл сайын еліміздің барлық білім беру ұйымдарында өтетін балалар омбудсмендерінің сайлауы бүгінде балалардың құқықтарын қорғау жүйесінің маңызды бөлігіне айналды.

Олимпиадалық қозғалысқа
қатысушылар көбейді

Биылғы оқу жылында оқушылар арасында республика бойынша әртүрлі деңгейдегі сексеннен астам зияткерлік іс-шара өткізілетіндігі жоспарланған. Оларға еліміздің барлық өңірінен 1,5 миллионнан астам мектеп оқушысы қатысуда. Аталған іс-шаралар дарынды балаларды анықтау және қолдау, олардың зерттеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту, сондай-ақ оқушылардың білім мен ғылымға, мәдениет пен зерттеулерге және инновацияға деген қызығушылығын арттыруға бағытталған.

Жаңа оқу жылында 125 мың оқушы республикалық ауыл оқушылары олимпиадасына тіркелді, жалпы білім беретін пәндер бойынша республикалық олимпиаданың мектепшілік кезеңіне үш жүз жиырма үш мың оқушы қатысты. Алпыс мыңнан астам оқушы республикалық ғылыми жобалар конкурсында өз жұмыстарын ұсынды. Биыл алғаш рет қаржылық

сауаттылық пен қауіпсіздік бойынша олимпиада өткізілуде, оның алғашқы кезеңіне еліміздің барлық өңірлерінен 35 мыңнан астам оқушы қатысты. Олимпиадалар мен конкурстар оқу жылы бойы жалғасады. Республикалық кезеңдердің жеңімпаздары мен жүлдегерлері тәуелсіз еліміздің намысын халықаралық деңгейдегі олимпиадалар мен байқауларда қорғайды.

ЖЕКЕШЕНІҢ ЖЫРЫ

Білімдегі бизнестің бүгіні мен болашағы

– Мемлекет кепілді төлемдер үшін қыруар қаражат бөледі. Оның ішінде жекеменшік мектептерге берілетін қаржы да бар. Мысалы, екі жүз елу мыңнан астам бала оқитын жекеменшік мектептерге биылдың өзінде бюджеттен 134 миллиард теңге бөлінді. Ата-аналар мемлекеттің жеке меншік мектептерге нақты көмек беріп жатқанын білуге тиіс. Осыған орай әр балаға норматив бойынша бөлінген қаражат көрсетіліп тұруы қажет. Сонда азаматтарымыз әлеуметтік бағдарламаларға бөлініп жатқан қаржы туралы шынайы ақпараттан хабардар болады, – ҚР Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы ТОҚАЕВ «Әділетті Қазақстан: заң мен тәртіп, экономикалық өсім, қоғамдық оптимизм» тақырыбындағы барша отандастарымызға арнаған кезекті (02.08.2024 ж.) Жолдауында.

– «Ақ жол» демократиялық партиясына жекеменшік мектептердің өкілдері жүгінуде. Олардың айтуынша, соңғы айларда бұл салада мемлекеттік органдар тарапынан жедел шешімді қажет ететін күрделі және қарама-қайшы жағдай қалыптасты. Республикалық бюджеттен жергілікті бюджеттерге нысаналы трансферттер түрінде қаржыландыру функциясы берілгеннен кейін, өңірлерде бюрократиялық кідірістер, кассалық алшақтықтар және төлемдердің біркелкі еместігі байқалуда. Бүгінде елде сегіз жүзден астам жекеменшік мектеп жұмыс істейді, онда 250 мыңнан астам бала білім алуда, – деп жазылған ҚР Қаржы министрі Мәди Төкешұлы Такиев пен ҚР Оқу-ағарту министрі Жұлдыз Досбергеновтың Сүлейменоваға осы партияның партиялық тізімі бойынша Мәжіліске сайланған депутат, төменгі палатадағы қаржы және бюджет комитетінің мүшесі Нұралдинов Олжас Елтайұлының қазан айының 29-ына жарияланған жазбаша сауалында.

Жекеменшік мектептер мемлекеттік сектордағы орын тапшылығын азайтып, елдің білім инфрақұрылымын толықтыруда маңызды рөл атқаруда. Бұған дейін мемлекет жекеменшік инвесторларға мектеп құрылысына жұмсалған шығынды сегіз жыл ішінде өтеуге міндеттенген еді. Алайда жалпы сипаттағы трансферттер туралы заң жобасында бұл механизм алынып тасталды, бұл инвесторлар мен кәсіпкерлер арасында орынды алаңдаушылық туғызуда. Көптеген кәсіпкерлер осы уәделерге сеніп мектептер салған және нысандардың мақсатты пайдалану түрін 25 жыл бойы өзгертпеуге келісімшарт жасаған, ал қазір инвестицияның қайтарылмауы және банктер алдындағы қарыздардың өсуі қауіп туындап отыр. «Қаржы орталығы» АҚ хаттамалық (03.10.2025 ж.) шешімі

қосымша қиындықтар туғызып отыр.

Осы шешімге сәйкес, жеке меншік мектептерді қаржыландыру жобалық қуат шегінде ғана жүзеге асырылуы тиіс. Бұл шешім оқу жылы басталып кеткеннен кейін қабылданды, барлық келісімшарттар жасалып, балалар Ұлттық білім беру деректер базасына (ҰБДБ) енгізіліп қойған болатын. Нәтижесінде жекеменшік мектептердің балаларды шығарып тастауға заңды негізі жоқ, ал мемлекеттік мектептерде оларды қабылдауға орын жетпейді. Бұл жағдай оқу процесінің үздіксіздігіне және балалардың білім алу құқығына нақты қауіп төндіруде. Сонымен қатар қараша және желтоқсан айларындағы төлемдер қазан айындағы көлем бойынша есептелуде, яғни нақты оқушылар саны ескерілмейді.

Мұндай тәсіл «ақша – оқушының артынан жүреді» қағидатына қайшы келеді. Биыл ата-аналар төлемінің шекті мөлшері 250 айлық есеп көрсеткіші болып белгіленді. Бұған дейін бұл көрсеткіш бір мың мен бір мың екі жүз айлық аралығында болған, жалпы бұл көрсеткіш төрт есеге қысқарды, сондықтан кәсіпкерлер тарапынан орынды алаңдаушылық туындауда. Сонымен бірге осындай қиындықтар жекеменшік балабақшаларда да байқалуда. Олардың мәліметіне жүгінсек, соңғы үш жылда коммуналдық қызметтердің құны екі еседен астам өсті, салық жүктемесі артты, ал еңбекақы мен ағымдағы шығындар айтарлықтай көбейді. Бұл жекеменшік балабақшалардың қаржылық тұрақтылығына және балаларға сапалы жағдай жасау мүмкіндігіне қауіп төндіріп отыр.

– «Ақ жол» демпартиясы осыған байланысты келесілерді қарастыруыңызды сұрайды: «Қаржы орталығы» АҚ хаттамалық (03.10.2025 ж.) шешімінің жобалық қуат бойынша шектеуін ағымдағы оқу жылының соңына дейін тоқтата тұру; Жекеменшік мектептердегі оқушылардың нақты контингенті негізінде (ҰБДБ деректерімен) бірыңғай стандарт арқылы толық әрі уақтылы қаржыландыруды қамтамасыз ету; Бұрынғы ережелермен салынған мектептер үшін амортизациялық шығындарды өтеу меха-

низмін қалпына келтіру және тиісті нормативтік актілер мен әдістемелердің толық тізбесін ұсыну; «Білім туралы» Заңда қаржыландырудағы өзгерістер тек жаңа оқу жылынан бастап күшіне енетіні туралы норманы бекіту; Жекеменшік балабақшалар үшін жанбасылық қаржыландыру көлемін көбейтуді қарастыруыңызды сұраймыз, – деп қорытындыланған осы партияның фракциясы құрамындағы бір топ халық қалаушыларының (О.Нұралдинов, А.Перуашев, Д.Еспаева Е.Барлыбаев, Қ.Иса, С.Ерубаев) қол қойылған хаттың соңы.

– Қазақстанда жекеменшік мектептерде мемлекеттік білім беру тапсырыстарын орналастырудың жаңа тетігіне байланысты қанатқақты жоба іске қосылды. Оқу-ағарту министрлігі мен облыстардың, Алматы, Астана және Шымкент қалалары әкімдіктерінің бірлескен бұйрығымен «2025-2026 оқу жылына арналған жекеменшік білім беру мекемелерінде орта білім беруге байланысты мемлекеттік білім беру тапсырыстарын орналастырудың жаңа тетігі» пилоттық жобасы бекітілді, – деп хабарлады өткен аптада осы салалық ведомствоның баспасөз қызметі.

Бұл жоба қаржыландырудың ашықтығын арттыруға, мемлекеттік-жекеменшік әріптестікті дамытуға және барлық баланы сапалы біліммен қамтамасыз етуге бағытталған. Кейінгі жылдары елімізде жекеменшік мектептердің саны шамамен мыңға жуықтап қалды. Білім саласындағы жеке бизнестің ұлғаюы жақсы үрдіс. Алайда қазір мемлекеттік тапсырысты алу тәртібі жаңарту мен жетілдіруді қажет етеді. Жүргізілген талдау жұмыстарының нәтижесінде жекеменшік мектептердегі оқушыларды есепке алу мен қаржыландыру бойынша сәйкессіздіктер анықталды. Ұлттық білім беру дерекқорында мемлекет есебінен қаржыландырылатын оқу орнында тіркелген балалардың іс жүзінде мүлдем басқа мектепте оқитыны белгілі болды.

Ал жекелеген өңірлерде кейбір мектептер оқудан шығып кеткен оқушылар үшін де ақша алып отырған. Сондай-ақ білім беру қызметіне қатысы жоқ мемлекеттік сатып алу

жүйесінде тіркелген ұйымдар анықталды. Мұның барлығы жүйеге реформа қажет екенін байқатып отыр. Түйткілді мәселелерді шешу мақсатында Қаржы министрлігіне қарасты «Ақпараттық-есептеу орталығы» АҚ жаңа ақпараттық жүйені әзірледі. Аталған технология E-Qazyna.kz платформасына енгізілген және пайдаланушылардың жұмысын жеңілдетумен қатар бұл деректердің дұрыстығын бақылауды күшейтеді. Жүйеде оқушылардың саны мен контингенті, рұқсат құжаттарының бар-жоғы автоматты түрде тексеріліп, білім беру саласындағы ақпараттық жүйелермен біртұтас болады.

Бірыңғай әкімшілік басқаруды қамтамасыз ету үшін «Қаржы орталығы» АҚ Қаржы министрлігінің қарамағына берілді. Орталық қанатқақты жобаның операторы ретінде ұйымдастыру-әдістемелік қолдауды жүзеге асырып, қатысушыларға кеңес беру, мониторинг жүргізу, қабылданған актілерге сәйкес төлем жүргізу қызметтерін атқарады. Осы жобаны іске асырудағы негізгі рөл жергілікті атқарушы органдарға – білім беру басқармаларына жүктеліп отыр, олар мемлекеттік тапсырыстарды орналастырып, қорытынды есептерді бекітеді, сондай-ақ келісімшарттар жасап, www.e-Qazyna.kz веб-порталы арқылы көрсетілген қызметтер туралы актілерді қабылдайды.

– Келесі кезеңде бұл жүйеге білім беру саласындағы басқа да мемлекеттік қаржыландыру құралдарын – гранттарды, шәкіртақыларды, жатақханада орындармен қамтамасыз ету және басқа да қолдау түрлерін біріктіру көзделген. Жаңа ақпарат жүйесі қараша айының 12-сі күні қосылды. Білім беру қызметтеріне цифрландыруды енгізу – мемлекеттік сатып алулар қызметіндегі бюджет қаражатының ашықтығын арттырып, түсінікті етуді көздейді және уақтылы, орынды қаржыландырудың әкімшілік қадағалауын қамтамасыз етеді. Бұл жаңашылдық бюджетке түсетін жүктемені азайтып, бәсекелестікті арттырады және білім беру саласына жеке инвестицияны көбірек тартуға әсер етеді, – деп түйінделген ресми ақпарат.

ҚР Парламентінің депутаты,

Мәжілістегі экономикалық реформа және өңірлік даму комитетінің мүшесі Мұрат Әбенәтін Facebook әлеуметтік желісіндегі жеке парақшасы арқылы таратқан мәліметіне сүйенсек, еліміздегі жекеменшік мектептердің елу жеті пайызы заман талабына сай емес. Жоғарғы аудиторлық палатаның арнайы тексерісінің нәтижесінде бұл ақпараттар нақты дәлелденген. Жауапты тұлғалардың қолында анықтамалық құжаттар бар. Ғимараттардың сапасы заң талаптарына сәйкес келмейді. Демек қолданыстағы нысандардың дені білім беру мақсатында арнайы салынбаған.

– Санитарлық талаптар, балалар отыратын бөлмеде таза ауа (вентиляция), температуралық нормалар, күн сәулесінің түсуі, өрт қауіпсіздігі сақталмаған. Оқу стандарттары бойынша құрал-жабдықтар – лабораториялар, арнайы кабинеттер, компьютерлік технологиялар жетіспейді. Мұғалімдердің білім дәрежесі біліктіліктерге сәйкес емес. Оқымаған баланы есепке алу жұмыстары жалған жүргізілгені белгілі болуда. Салалық министрлікке қарасты Қаржы орталығы арқылы жеке мектептердің қаржысы тексерілмей төленген. Артық және заңсыз кеткен мемлекеттік миллиардтаған қаражат кері қайтарылмағаны себепті бұл мектептердің меншік иелеріне құқық бұзушылық туралы іс қозғалмапты, – дейді Мұрат Абдуламұлы.

– Жаңадан келген министр қаржылық тәртіп орнатуды қолға алды. Сондықтан қылмыстық қудалаудан қорыққан ықпалды топтар сала жетекшісіне қоқан-лоқы жасауға көшкенін көрудеміз. Яғни заңсыздыққа жол бергендер мұғалімдердің айқайы бойынша жасалмаған жұмыстардың ақшасын мәжбүрлі түрде төлетпек ойда. Және бұқаралық ақпарат құралдары мен әлеуметтік желіні шұлатып, жауапты тұлғаларды қорқыту арқылы теріс әрекеттерімен отқа май құйғысы келеді. Жұлдыз Досбергеновтың құқықтық негіздегі барлық талабын толық қолдаймыз. Бас прокуратураға және Ұлттық қауіпсіздік комитетіне арнайы тексеріс ұйымдастыру туралы депутаттық ұсыныс жолдадым.

– «Заң және тәртіп» – ел Президенті бастама жасаған қатаң қағидат. Кім заң бұзса, жауап беруі керек, ешқандай кешірім жоқ. Өскелең ұрпаққа заман талабына сай сапалы білім мен саналы тәрбие беру бизнестің май шепіне емес. Мектеп талдырығынан бастап бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру тәуелсіз мемлекетіміздің стратегиялық маңызы бар басым бағыттарының бірі. Себебі адами капиталдың өлеуеті баянды болашағымызды айқындайды. Осы ауыр міндеттің үлкен жауапкершілігін қайыспай көтеру қолыңнан келмей ме – онда айналыспа. Балаларды оқытуға қалтамдағы ақшамды салдым, енді міндетті түрде пайдасын көріуім қажет деген саудагерлік ұстаным – қате. Әрине, сапалы жұмыс істеп жүрген үлгілі жеке білім беру ұйымдарының бары рас. Оларды саусақпен насасам жарнама болып кетуі мүмкін, – деді ол сөзінің соңында.

Нұрлан ТЛЕГЕНҰЛЫ

ҚАЗАҚ ТІЛІ – ҰЛТЫМЫЗДЫҢ ЖАНЫ

Мемлекеттік мәртебенің маңызды міндеті

ҚР Оқу-ағарту министрі Жұдыз СҮЛЕЙМЕНОВА мен Қазақстан Жазушылар Одағының Басқарма төрағасы Мереке ҚҰЛКЕНОВ жуырдағы алғашқы жүздесулері барысында шығармашылық және білім саласындағы өзара ынтымақтастық мәселелерін талқылады. Қос тараптың әңгімесінде мектеп бағдарламасында қазақ әдебиетінің рөлін арттыру, жас жазушыларды қолдау және оқушылардың кітап оқуға қызығушылығын күшейту бағытындағы бірлескен жобаларды жүзеге асыру жайлы салмақты мәселелер сөз болған.

Еліміздің бас ұстазы қазіргі таңда білім беру мазмұнын жаңарту барысында ұлттық әдебиетті кеңінен насихаттау маңызды екенін атап айтты. Мереке Әбдешұлы қазақстандық қаламгерлердің басын біріктірген бірегей басқарманың жетекшісі ретінде жас буынның рухани дамуы мен көркем әдебиетке жақын болуына жазушылардың да белсенді үлес қосатынын жеткізді. Кездесу қорытындысы бойынша тараптар алдағы уақытта ынтымақтаса отырып ортақ іс-шаралар ұйымдастыруға уағдаласты.

— Бүгінде түлектердің сексен пайызға жуығы Ұлттық бірыңғай тестілеуді мемлекеттік тілде тапсырады. Биыл алғаш рет мектепке баратын балалардың 70 пайыздан астамы қазақ тілінде оқитын болады, — деді Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев осы жылғы сәуір айының 24-і күні ұйымдастырылған Қазақстан халқы Ассамблеясының отыз төртінші сессиясында сөйлеген сөзінде. Демек, қазақ тілі пәнін оқыту әдістемесін жақсарту қазақ тілінің болашағы үшін аса маңызды. Қазақ тілі — мемлекеттік тіл, бұл қазақ тілін пән ретінде игеру міндетін арттыра түседі. Қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретінде дамуын зерттеуші ғалымдар оқыту әдістемесінің басты кемшілігі — балабақша, мектеп, жоғары оқу орындары бағдарламалары арасында өзара сабақтастықтың жоқтығынан туындағандығын ашық айтуда.

Сол себепті ұлт ұстазы атанған алаш арысы Ахмет Байтұрсынұлының: «Бұл күнде қазақша оқуда кемшілік көп. Қазақ мектебіне түзелген программа жоқ, онсыз оқу бір жөннен шықпайды...», — деген сөзі әлі де өзекті. ҚР Парламенті Сенатының депутаты, осы жоғары палатадағы Өлеуметтік-мәдени даму және ғылым комитетінің мүшесі Рүстемов Руслан

Рүстемұлының бастамашылдығымен жуырда сенаторлар Байқадамов Наурызбай Сейтқалиұлы, Есбай Амангелді Ғабдылкерімұлы, Нұхұлы Алтынбек, Тастекеев Қайрат Құлбайұлы тарапынан еліміздің Премьер-Министрі Бектенов Олжас Абайұлының атына қазақ тілін оқыту мәселелері туралы бірлескен жазбаша сауал жолданды.

— Бағдарламада баланың ойлау, сөйлеу қабілеттерін дамыту дұрыс ескерілмеген. Грамматикалық заңдылықтарды тереңдете оқытпайды, баланың жас ерекшелігіне сәйкес лингвистикалық білім берілмейді. Диктант жазу, көркем жазу жоқ. Қазақ тілі оқулықтарында да белгілі ғылыми жүйе жоқ. Мысалы, 5-сыныптың оқушысы өзінің жас ерекшелігіне қарай тіл мәдениетін, әдеби тіл нормасын сақтап, ауызша сөйлей алуы, ойын қағазға жаза білуі керек. Демек, мектепте тіл білімінің «Фонетика», «Лексика», «Морфология», «Синтаксис», «Стилистика» секілді салалары оқушылардың жас ерекшелігі мен олардың жеке тұлға ретінде қалыптасу психологиясын ескере отырып,

жеңілден күрделіге қарай, жүйесін бұзбай оқытылуы керек, — деп мемлекеттік деңгейдегі маңызды мәселенің мәні мен маңызы нақты да айқын көрсетілген.

Қазақ мектебінде қазақ тілін оқытуға қажетті сағат саны жеткілікті екеніне қарамастан, оқушыға лингвистикалық білімді жас ерекшелігімен спиралдық әдіс арқылы оқыту жүзеге аспай тұр. Осының салдарынан оқушыда коммуникативтік дағды дұрыс қалыптаспайды, грамматикалық білім толық берілмейді. Бұлай оқытудағы кемшілік — бесінші сыныпта фонетиканы өтті ме, ол 11-сыныпқа дейін спиралдық әдісімен күрделендіріле отырып қайталанбайды. «Филология» мамандығының білім беру бағдарламасында да қазақ тілі мен әдебиеті пәндерінің санына ортақ талап жоқ. Әр жоғары оқу орны профессор-оқытушыларының әлеуетіне қарай білім беру бағдарламаларын өз қалауынша дайындайды. Бұл дұрыс емес, бір мамандыққа арналған бағдарлама еліміз бойынша бөріне ортақ болуы керек.

Бағдарлама болашақ маман-

ның бойында болуы тиіс құзыреттіліктерге негізделіп жасалуы қажет. Жоғары оқу орындарында тілдік емес мамандықтардың қазақ тобына да қазақ тілін міндетті кәсіби пән ретінде оқыту керек. Яғни, тілдік емес мамандықтардың қазақ тобындағы студенттер қазақ тілін кәсіби түрде меңгерсе, болашақта қазақ тілін сол салада ғылым тілі ретінде дамытатын, терминологиясын жүйелейтін білікті маман болып қалыптасар еді. Қазақ тілі мен әдебиетін ең көп оқытатын орта — мектеп. Алайда оның білім беру стандарты қажетті деңгейде жасалмай, соның негізінде бағдарламасы да кемшін әзірленген. Қазақ тілі пәні бойынша жаңартылған бағдарламаның кемшіліктерін жөндеп, қазақ тілі пәнін оқытудың мақсат-міндеттерін қайта өзектендіру аса маңызды.

Сондай-ақ қазақ тілі пәнін орта мектепте оқыту мемлекеттік тілді оқытудың біртұтас жүйесіне кіретінін және оның мемлекеттік тіл саясатын іске асырудың басты негізі екенін қаперде ұстауымыз қажет. Осыған орай еліміздің барлық қазақ мектептері мен жоғары оқу орындарының қазақ топтарында грамматиканы оқытудың ұстанымдарын, қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқытудың әдістемелік негіздерін, орта мектептегі қазақ тілі пәнінің мемлекеттік тілді оқытудың деңгейлік жүйесіндегі орнын қайта қарап, ең бастысы — қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде оқытудың тұжырымдамасын қабылдауға ықпал жасауыңызды сұраймыз. Сонымен қатар «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасы Конституциялық Заңының 27-бабына сәйкес Сізден, депутаттық сауалға заңда көзделген мерзімдерде жазбаша жауап беруіңізді сұраймыз, — деп қорытындыланған бұл бағыттағы сауалдың соңы.

— Мемлекет басшысының таяудағы АҚШ-қа сапары аясында Вашингтонда Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы мен OpenAI, Inc. компаниясы ChatGPT-дің қазақ тіліндегі қызмет сапасын

арттыру және оны терең дамыту бағытында бірлесе жұмыс істеуге келістік. OpenAI компаниясының білім беру және мемлекеттік бағдарламалар жөніндегі жетекшісі Кевин Миллспен қазақ тілінде жасанды интеллекттің сапалы жұмыс істеу әлеуетін арттыруға арналған бастамаларды талқылады. Негізгі міндет — қазақ тіліндегі деректер қорын көбейту, тілдік модельдердің дәлдігін жетілдіру және жүйені ұлттық мәдениет, әдебиет пен тарихқа қатысты мазмұнмен байыту. Бұл келісім арқылы мұғалімдерге қазақ тіліндегі оқу бағдарламалары мен сабақ жоспарларын, дәрістер және әдістемелік материалдарды ЖИ құралдарының көмегімен әзірлеуге жаңа мүмкіндіктер ашылады. Бұл — тіліміздің цифрлы кеңістіктегі орнын айқындайтын маңызды қадам, — деп жазды Facebook әлеуметтік желісіндегі жеке парақшасында Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы» қоғамдық бірлестігінің президенті Рауан Кенжеханұлы.

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың биылғы қыркүйектің соңындағы Америка Құрама Штаттарына кезекті сапары шеңберінде ірі америкалық бизнес өкілдерімен кездесу барысында, инвестиция, энергетика, логистика және білім саласындағы ынтымақтастықтың талқыланып барышына белгілі. Ең бастысы — тәуелсіз еліміздің атынан инновациялық серіктестікті кеңейту үшін технологиялық алпауыттармен тиімді уағдаластықтар жасалды. OpenAI — жасанды интеллект негізінде білім беру пилоттық жобалары; Coursera — қазақстандық студенттер мен мұғалімдерге арналған онлайн-білімді дамыту; Amazon (Kuiper) — спутниктік интернет және цифрлық инфрақұрылым; Nvidia — AI зерттеулері мен жоғары өнімді есептеу жүйелерін дамыту; Meta — жасанды интеллект және инновациялар саласындағы ынтымақтастық. Демек бұл стратегиялық келісімдердің — білім, технология және тұрақты даму жолындағы қос тараптың мақсаты мен мүддесіне сай келетін жаңа кезеңнің бастамасы

болғаны даусыз.

Отандық бұқаралық ақпарат құралдары жақында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің PhD докторанты, Алматы облысының Кербұлақ ауданына қарасты Қарашоқы ауылының тумасы Дидар Садықтың Ұлыбританияның Оксфорд университетінде қазақ тілін оқытуды бастағаны туралы жақсы жаңалықты жарыса жазды. Ресми ақпаратқа сүйенсек, бұл бағдарлама Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі мен Оксфорд университеті арасындағы келісім аясында жүзеге асырылуда екен. Бұл әлемнің жетекші жоғары оқу орындарының оқу үдерісіне қазақ тілін жүйелі түрде енгізуге бағытталған алғашқы пилоттық білім беру бағдарламасы болып табылады. Бүгінде осы шетелдік жоғары оқу орнының Азия және Таяу Шығысты зерттеу факультетінде 28 тіл оқытылатын көрінеді.

Түркі тілдері арасынан түрік, өзбек және әзірбайжан тілдері бұрыннан оқу бағдарламаларында бар болса, енді бұл қатарға қазақ тілі де қосылды. Яғни, қазақ тілі әлемдік академиялық кеңістікте зерттелетін және оқытылатын тілдер қатарына енді. Қазақ тілін халықаралық ғылыми айналымға енгізуге бағытталған маңызды қанатқақты жобаның тікелей орындаушысы отандық жетекші оқу орнында филология мамандығы бойынша білім алып, лингвистика бойынша магистратураны тәмамдаған. Қазіргі уақытта PhD бағдарламасы аясында «Қазақ тілін англофондарға шет тілі ретінде оқыту әдістемесін жетілдіру» тақырыбында ғылыми зерттеу жүргізуде.

Осы ғылыми бағыты мен кәсіби даярлығы оны халықаралық бағдарламаның оқытушысы ретінде іріктеуге негіз болды. Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты – қазақ тілін кешенді, теориялық және қолданбалы тұрғыдан зерттейтін іргелі ғылыми мекеме. Оксфорд университетінің осы институтпен тікелей ғылыми әріптестікке бастамашы болуы қазақ тілінің халықаралық лингвистикалық ғылымдағы маңызын айқындайды. Қазақ тілінің Оксфордтағы пилоттық курсы аптасына екі рет, төрт сағаттық академиялық форматта өтеді. Курсқа қатысушылар – Азия мен Еуразияны, олардың тарихи-мәдени байланыстарын және тілдік құрылымдарын зерттеуге маманданған жас ғалымдар. Олар қазақ тілін тек тілдік жүйе ретінде ғана емес, мәдени-өркениеттік феномен ретінде меңгеруге қызығушылық танытып отыр.

Бұл жоба қазақ тілінің халықаралық білім беру платформа-ларында орнығуына бағытталған маңызды қадам. Алдағы уақытта курстың ауқымын кеңейту және қазақ тілін университеттің тұрақты оқу бағдарламасына енгізу жоспарланыпты. Оксфордта қазақ тілінен білім алатын студенттер

ішінен 7-8 пайызы ғана мақұлданады. Сондықтан әлемнің әр түкпірінен үміт білдірген ең дарынды талапкерлерді қабылдайтын ереже бар. Сол үшін білімгерлердің бәрі өте алғыр. Қазақстан, Орталық Азия, Еуразия бойынша зерттеулері өте терең. Олар тілден бұрын, мәдениеті, әдебиеті,

мақсат тұттым.

– Менің бұл ұлттық ұстанымым тек кәсіби жетістік емес, сонымен қатар тәуелсіз еліміз бен халықаралық қауымдастық арасындағы мәдени көпірдің нақты нышаны ретінде бағаланғанын білгенде кеудемді мақтаныш сезімі кернегені жасырын емес. Себебі маған берілген бұл мүмкіндік – қазақ тілінің сұлулығы мен байлығын жер жаһанға жеткізуге жол ашты. Әр сабағым – мәртебелі мемлекетім мен өзге елдердің арасындағы рухани бұрыннан бар байланыстарды бекемдей бастағаны байқалады. Ұлттық құндылықтарды қастерлейтін жігерлі жастардың бәсекеге қабілетті білім мен біліктілігінің нәтижесінде қазақ тілі халықаралық деңгейде оқытылып, жаңа белестерге көтеріле бастады. Сондықтан ана тілі мен төл мәдениетіне қоса асқақ рухын жат жұрттықтарға паш етіп жүрген кейінгі буын өкілдерінің қатарынан табылғанымды азаматтық абырой санаймын, – деді ол сөзінің соңында.

Ақтөбе облыстық білім басқармасының баспасөз қызметі таратқан ресми ақпаратқа сүйенсек, аймақтағы мектепке дейінгі білім сапасын арттыру және балалардың коммуникативтік дағдыларын дамыту бағытында жүйелі жұмыстар жүргізілуде екен. Сала ми-

қазақ тілінде жүргізіледі. Және былтырмен салыстырғанда ана тіліміздегі балабақшалардың саны 18-ге артқан.

Мектепке дейінгі ұйымдарда қазақ тілін оқыту сапасын арттыру мақсатында республика көлемінде «Қазақ тілі: 5 жас» атты жаңа әдістемелік құралдар мен жұмыс дәптерлері әзірленіп, сараптамадан өткізілгенін білдік. Осы оқу құралдарын енгізу аясында Ақтөбе қаласында оқу құралының авторы Қ.Амантайұлының қатысуымен «Тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігі» тақырыбында арнайы ұйымдастырылған семинар-конференцияға облыстың барлық ауданы мен қалаларынан жетпіс бес педагог-тәрбиеші қатысқан. Жиналғандар қазақ тілін мектепке дейінгі жастағы балаларға оқытудың заманауи әдістерімен танысып, тілдік дағдыларды дамытуға арналған тиімді тәсілдерді талқылап, өзара тәжірибе алмасыпты. Білім басқармасы тарапынан бекітілген басым бағыттардың бірі ретінде мемлекеттік тілдің мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі қолданысын кеңейту және екітілді ортаны дамыту – өңірдің білім беру саясатындағы басымдық болып қала беретіндігі хақ.

Павлодар облысындағы Екібастұз қаласында орналасқан №35 мектеп-гимназиясының мұғалімі – Виктория Кожамбердина қазақ тіліне құрметін нақты ісімен дәлелдеп жүрген отаншыл педагогтердің қатарынан. Виктория Николаевна орыс ұлтының өкілі болуына қарамастан, мемлекеттік тілді жетік меңгерумен қоса ұлттық аспабымыз домбыраны насихаттап жүр. Ол өткен айда облыс орталығында жергілікті өзге ұлт өкілдері арасында ұйымдастырылған «Жүзден жүйрік» байқауында бәсекелестерінің арасында жүлделі бірінші орынмен марапатталды.

Ол мемлекеттік тіл – қазақ тілінің ұлтаралық қатынас тілі ретінде қалыптасуына ықпал етуге және тәуелсіз елімізде тұратын этнос өкілдері арасында қазақ тілін білуге деген құлшынысын арттыруға бағытталған бұл бірегей байқаудың ұйымдастырушысы облыстық мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасы болатын. Виктория Кожамбердина шағын шаһардағы тұрғындар арасында мемлекеттік тілдің қолданысын кеңейту ісіне ширек ғасырлық ғұмырын арнап келеді. Соңғы он жылы педагогика саласына бағытталған.

Байқауға осы өңірдің он бес аумағынан келген 13 үміткер түрлі талаптар бойынша сынға түскенді. Бұл кезеңдер барлығына бірдей оңай болған жоқ. Өйткені өзін-өзі таныстыру; танымал ақындардың қазақ тіліндегі поэзиялық шығармасын жатқа оқу; қоржынан түскен тапсырманы орындау; экранда көрсетілген мәтін, картина, немесе видеоның мазмұнын қазақ тілінде толық ашуға үлкен дайындық пен уақыт қажет. Екібастұздық ұстаз ұйымдастырушылар тарапынан арнайы әзірленген барлық тапсырмаларды мүлтіксіз орындап, диплом мен ақшалай сыйлыққа қол жеткізді. Жеңімпаздың айтуынша, ең бастысы – марапат пен даңқ емес, сапалы білім мен саналы тәрбие алу арқылы өнегелі тұлға ретінде қалыптасуға құштар шәкірттері мен ана-аналар қауымының құрметі мен сенімі артық. – Қазақ тілі – оқу кестесіндегі пән ғана емес, бұл – менің өмірімнің бір бөлігі. Қазақша еркін сөйлеп, сауатты жазу мен үшін мәдениетіміздің бай әлемін ашқан қасиет, – деді ол әріптестерімен ашық әңгімесінде.

Нұрлан МЕРАЛЫ

ел тарихы мен мәдениетін қазақтардың өзінен артық білетіндігі айтылуда. Қазақстан мен Ұлыбританияның сыртқы істер министрліктері былтыр осы университетте қазақ тілі курстарын ашу туралы меморандумға қол қойған еді. Ал қазақ тілі ресми түрде биылғы маусым айынан бері арнайы бағдарлама негізінде оқытыла бастаған.

– Биылғы академиялық жылда оннан аса студент білім алып жатыр. Олардың бәрі сабаққа қалмай келеді. Көбі – британдықтар. Одан бөлек Еуропадан, Таяу Шығыстан келген мультимәдениетті білімгерлер де сабаққа қатысып жатыр. Қазақ тілін шетелдік студенттерге үйретуде, әрине, қиындықтар бар. Себебі, біз барлығын нөлден бастаймыз. Қазақ тілі бойынша ешқандай білімі жоқ студенттерге сабақ береміз. Ал қазіргі таңда қазақ тілінің шет тілі ретіндегі ағылшын тілді аудиторияға арналған базасы толыққанды қалыптаспаған. Сол тұрғыдан біраз қиындықтар бар. Бірақ біз осы мәселелерді реттеу үшін жүйелі жұмыс жасаудамыз. Білімгерлер тарапынан тілге қатысты пайымсыз пікір айтылған жоқ. Өйткені бұл беделді университетке оқуға түсудің өзі оңай емес, – дейді отандық жас ғалым.

– Ол жақта жүз пайыз өтініштің

саясаты, тарихы туралы бізден артық біледі деп айта аламын. Бала кезімнен үлкендердің тағылымға толы тәрбиелік сөздерін тыңдап өскендіктен қазақ тілін бүкіл әлемге танытуды армандағаным рас. Жоғары оқу орнын тәмамдағаннан кейін, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтында қызмет атқардым. Уақыт өте келе тілді зерттеумен қатар оны басқа халықтарға үйретіп, қазақ мәдениетін әлемге таныстыруды

нистрінің бұйрығымен бекітілген мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес бес жастағы балаларға аптасына екі сағат көлемінде қазақ тілін үйрету міндеттелген. Қазіргі уақытта осы өңірде 46 мың 661 баланы қамтитын алты жүз қырық бір мектепке дейінгі ұйым жұмыс істейді. Оның ішінде 525 балабақшада, яғни сексен екі пайызында тәрбие мен оқыту мемлекеттік мәртебені иеленген

YESSEN OV UNIVERSITY

Бактыбай ЖАЙЛАУОВ: IQ Test Center – первая интеллектуальная система, созданная для тех, кто мыслит на казахском языке

В Казахстане впервые создана авторская платформа для оценки национального интеллекта. Проект под названием IQ Test Center был разработан старшим преподавателем Yessenov University, PhD-докторантом Бактыбаем Жайлауовым. Мы побеседовали с автором, чтобы узнать суть, цели и перспективы этого новаторского начинания.

– Бактыбай Сарсенбаевич, само понятие IQ пришло к нам с Запада. Как вы собираетесь представить его на «национальном» уровне? Откуда возникла эта идея?

– Да, IQ – действительно продукт западной исследовательской среды. Но мы не должны ограничиваться только зарубежной моделью, когда речь идёт о понятии национального интеллекта. У нас тоже были острый ум, природная смекалка, талантливые потомки, искусство ораторства, логика, историческая память, богатый язык и глубочайшее мировоззрение. Как же тогда измерить интеллектуальный потенциал нации, считающей себя передовой в мышлении? Я поставил перед собой цель создать интеллектуальную оценку, адаптированную к нашему языку и менталитету. Поэтому мы представляем IQ не просто как тест, а как экосистему интеллектуальной самостоятельности.

– Что вы имеете в виду, говоря, что это не просто тест, а целая система?

– Через IQ Test Center мы не просто выставляем баллы. Мы анализируем, консультируем, отслеживаем тренды. Можно предложить конкретные индикаторы для образовательных учреждений, региональных управлений, университетов. Эта система позволяет, например, провести пространственно-временной анализ логического и аналитического мышления учащихся в том или ином регионе. Это может даже стать поводом для корректировки образовательной стратегии.

– Насколько нам известно, тест разработан на казахском языке. Почему вы сделали такой выбор?

– Для меня это принципиальный вопрос. Казахский – язык разума. Только на родном языке человек способен мыслить по-настоящему глубоко. Мы долгие годы оценивали интеллектуальный потенциал через чужие языки – это несправедливо. Поэтому IQ Test Center – первая интеллектуальная система, разработанная для тех, кто мыслит на казахском. Это не перевод, а авторская методика, адаптированная к национальной системе мышления.

– Кто может пройти этот тест? Есть ли возрастные ограничения?

– Пока он предназначен для

участников старше 15 лет. В будущем будут выпущены версии для детей, старшеклассников, государственных служащих. Мы можем использовать эту систему для профессионального консультирования, выявления одарённых детей и планирования человеческих ресурсов.

– Что нужно делать, чтобы повысить уровень IQ? Есть ли тренировки?

– Конечно. Лучшая тренировка – чтение классической художественной литературы. Это настоящий фитнес для ума. Она развивает логику, воображение, мышление, память. Например, чтение произведений писателя Абиша Кекилбаева – настоящая интеллектуальная тренировка. Поэтому на базе IQ Test Center мы разработали специальную образовательную программу, основанную на литературе. Это системная методика для укрепления сознания.

– Заинтриговали. Проект уже готов? На какой он стадии?

– У нас есть рабочая MVP-версия. Проведён эксперимент, уже получены первые аналитические результаты. Пользователи могут не только увидеть свои результаты, но и сравнить их по регионам, отраслям, возрастным категориям. Следующий наш шаг – масштабирование.

– Это коммерческий проект или инициатива, нацеленная на государственную поддержку?

– Честно говоря, мы развиваем оба направления параллельно. Коммерческий компонент – это механизм самофинансирования проекта. Но основная миссия – стать стратегически значимой общественной платформой. Поэтому мы участвуем в программах Astana Hub,

таких как Startup Orda, Al-Sana, «Инновационные проекты», и строим партнёрства с государственными структурами. Как сказал Президент, ИИ – это стратегический приоритет государства. Мы хотим внести свой вклад в этом направлении.

– Получили ли вы поддержку со стороны государства?

– Да, мы прошли акселерацию через Astana Hub и Mangystau Hub. Наша идея перекликается со всеми стратегическими направлениями, озвученными в Послании Президента: искусственный интеллект, равенство в образовании, человеческий капитал, ранняя идентификация талантов. Это не просто проект – это основа национального интеллектуального бренда.

Мы представили наш проект Министерству цифрового развития и искусственного интеллекта РК. Заместитель министра Дмитрий Мун лично принял моего партнёра, ответственного за сайт и мобильное приложение, и пообещал поддержку в виде суперкомпьютеров и высоких технологий.

– Ваша идея активно обсуждается в соцсетях и СМИ. С чего всё началось?

– Всё началось с одного простого вопроса: «Почему в Казахстане до сих пор нет собственного IQ-центра?» Как человек, работающий в сфере образования, я заметил, что мы слишком зависим от зарубежных тестов. Они не адаптированы к нашей культуре. Не знают языка, не понимают менталитета. Тогда и возникла мысль: почему бы нам не создать собственную национальную систему IQ-тестирования? Это не просто идея – это первый шаг к интеллектуальной независимости.

Наша цель – сформировать культуру мышления. Наше поколение приучено не думать, а запоминать.

А будущее за теми, кто умеет думать, изобретать и создавать. Через IQ Test Center мы хотим зажечь огонь в таких людях. Используя Big Data и технологии AI, мы можем выстраивать индивидуальную траекторию умственного развития каждого. Это не просто тест – это инструмент личностного роста.

– В соцсетях появилось сообщение о том, что вашу идею украли. Это правда?

– Мы живём в XXI веке. Здесь идея – золото. Я получил авторское свидетельство, подал заявку на патент, официально зарегистрировал домен iqtest.kz и более трёх месяцев разрабатывал систему. И вдруг обнаружил, что кто-то скопировал мою идею, создав сайт с похожим названием. Но, как оказалось, украсть идею IQ без самого IQ невозможно (улыбается). Я сразу же обратился в соответствующие органы. Тот сайт был заблокирован. Мы даже отследили IP-адрес – зарегистрирован в Санкт-Петербурге, но предназначен для казахстанской аудитории. Это был не просто мой личный вопрос – это была защита национальной идеи.

– Что для вас этот проект? Просто стартап или...?

– Для меня это не просто идея – это миссия. Это инструмент познания и развития нации. Мы измеряем экономику цифрами, науку – формулами, демографию – статистикой. Настало время точно измерять и интеллект. Именно для этого нам нужен IQ Test Center.

– Национальный стандарт IQ – это настоящее ноу-хау. Может ли он конкурировать с зарубежными системами?

– В сравнении с международным тестом Mensa наша услуга

в три раза дешевле. Кроме того, наш тест охватывает не только IQ, но и EQ, креативное мышление, профессиональные склонности, когнитивную рефлексивность, личностные качества – то есть проводит 360° диагностику. Это незаменимый инструмент в сферах EdTech и HR. И, главное, в Казахстане ещё не было интеллектуального инструмента, учитывающего наш язык и мировоззрение. Мы стали первыми.

– Президент недавно сказал: «Наука и образование – главные силы, способные изменить мир». Как эти слова соотносятся с вашим проектом?

– Думаю, это сказано именно о нас. Как отметил Президент, наука должна оказывать прямое влияние на жизнь, а не замыкаться в лабораториях. IQ Test Center – это реальный инструмент, который соединяет образование и науку с обществом через цифровую трансформацию. Мы хотим укрепить интеллектуальный иммунитет нации. Это наша научная миссия. Слова Президента – морально-идеологическое одобрение нашей работы.

– Как вы видите будущее проекта?

– Наш проект – это не просто платформа. Это движение, способное стать брендом национального интеллекта. Завтра в каждой школе, университете, даже на рабочем месте будет привычным наличие IQ-паспорта. Сегодня мы закладываем основу этого будущего.

– Спасибо за беседу. Желаем вам успехов в реализации вашей цели!

Беседовала
Аягыз ИЗБАСАРОВА,
журналист

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ

Озық тәжірибе мен инновациялық технологияның
халықаралық конференциясы

Он бес жылдық мерейтойын атап өтіп жатқан ҚР Президенті Іс басқармасы Медицина орталығының «Қарлығаш» балабақшасы тоғыз елден педагогтерді, ғалымдар мен сарапшыларды жинаған маңызды алаңға айналды. Мұнда «Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім беру саласындағы озық тәжірибелері» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция ұйымдастырылды.

«Қарлығаш» балабақшасының 15 жылдығына арналған іс-шара отандық мектепке дейінгі білім беру саласындағы маңызды оқиғаға айналды. Конференцияға Норвегия, Катар, Түркия, Әзербайжан, Қырғызстан, Армения, Беларусь, Ресей және ЮНИСЕФ өкілдері, сондай-ақ ҚР Оқу-ағарту министрлігі Мектепке дейінгі білім беру департаментінің, отандық жоғары оқу орындарының, білім басқармалары мен әдістемелік орталықтардың жетекшілері мен мамандары қатысты. Форум гибриділік форматта – офлайн және онлайн – ҚР Оқу-ағарту министрлігі Балаларды ерте дамыту институтының қолдауымен өткізілді.

Конференцияның құрметті қонақтары қатарында «Қарлығаш» балабақшасын алғаш ашуға ат салысқан және білім беру ортасының дамуына елеулі үлес қосқан басшылар болды. Олардың тәжірибесі мен алғашқы жылдардағы естеліктері дәстүрлердің сабақтастығын көрсетіп, жинақталған тәжірибе мен инновациялық тәсілдер «Қарлығашта» қазіргі мектепке дейінгі білім беру бағыттарының қалыптасуына қалай әсер еткенін бағалауға мүмкіндік берді.

– Біз үшін осындай ауқымды форумды дәл осы мерейтой жылы өткізу үлкен мәртебе. «Қарлығаш» жай балабақша ғана емес, болашақ білім берудің заманауи тәсілдері мен құндылықтары қалыптасатын инновациялар флагманы, – деді балабақша директоры, педагогика ғылымдарының

кандидаты, доцент Гульшат Онланбекқызы. Конференцияның басты мақсаты – педагогтер, ғалымдар мен басқарушылар арасында тәжірибе алмасу, мектепке дейінгі білім беру жүйесін дамытудағы инновациялық тәсілдерді талқылау және халықаралық ынтымақтастықты нығайту болатын.

Алғашқы сәттерінен бастап-ақ конференцияда заманауи бағыттар айқындалып, кәсіби халықаралық диалог құра отырып, пікір алмасу контексті белгіленді. «Қарлығаш» балабақшасында экскурсия жасау форумның ашылу бағдарламасының маңызды бөлігі болды, онда қатысушыларға медиашығармашылық арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың коммуникативтік және танымдық дағдыларын дамытуға арналған авторлық жоба мен балалардың

жан-жақты дамуына бағытталған «Бастау» авторлық бағдарламасы таныстырылды.

Бұл тәжірибе теориялық идеялар мен практикалық тәжірибені үйлестіріп, мектепке дейінгі білім берудегі өзекті тәсілдерді әрі қарай талқылауға негіз болды. Пленарлық отырыста негізгі спикерлердің: ҚР Оқу-ағарту министрлігінің Мектепке дейінгі білім беру департаментінің директоры Манара Адамованың, Балаларды ерте дамыту институтының директоры Мария Ерманованың, МАНАОКО академиялық координаторы Лаззат Булебаеваның, сондай-ақ шетелдік сарапшылардың: Øystein Førsvoll (Норвегия), Елена Митюкова (Беларусь), Saadia Iftikhar (Қатар), Севиль Альтундаль (Түркия), Буюкага Микаили (Әзербайжан) және басқалардың баяндамалары тыңдалды.

Спикерлердің баяндамалары мектепке дейінгі білім беруді дамытудағы жаһандық тенденцияларды, аккредиттеу және сапаны қамтамасыз ету мәселелерін, сондай-ақ дуальды оқыту модельдері мен жаңа буын педагогтерін даярлау бойынша халықаралық тәжірибені көрсетті. – Конференцияның басты бағыты – бала, оның үйлесімді дамуы және саламатты балалық шақ. Біз кәсіби қауымдастықтың әрбір бала үшін ең жақсы жағдай жасауға ортақ мақсатпен біріктірілгенін көріп отырмыз, – деді Мария Ерманова.

дәлел ретінде «Қарлығаш: инновациялар іс жүзінде» практикалық тур өтті, онда педагогтер нақты кейстерді, соның ішінде «Бастау» авторлық бағдарламасын – ұлттық құндылықтарға негізделген білім беру ортасын құру және Ecoteam экологиялық жобасын іске асыру туралы атап өтті.

Конференцияны Қазақстан мен шетелдік сарапшылар қатысқан «Мектепке дейінгі білім берудің болашағы: сын-қатерлер, бағдар, ресурстар» дөңгелек үстелі қорытындылады. Қатысушылар халықаралық ынтымақтастықты кеңейту, сапа стандарттарын енгізу және ерте жастағы зерттеу бастамаларын дамыту мәселелерін талқылады, жүйелі түрде тәжірибе алмасу мектепке дейінгі білім берудің тұрақты дамуы үшін маңызды екенін атап өтті.

Конференцияның тағы бір маңызды элементі – «Мектепке дейінгі білім берудегі инновациялық технологиялар» көрмесі, онда цифрлық шешімдер: интерактивті құм алаңдары, дрондар, VR жабдығы, заманауи педагогикалық зертханалар мен авторлық әдістемелер ұсынылды. Конференция қорытындысы бойынша қатысушылар ұйымдастыру деңгейінің жоғары болғанын және бағдарламаның практикалық тұрғыдағы бағытын атап өтті.

– Конференция ұйымдастырушылық жағынан жоғары деңгейде өткізілді және пленарлық, секциялық талқылаулар бағдарламасы мазмұнды болды. Мұндай іс-шаралар мектепке дейінгі білім беру жүйесін дамытуда халықаралық диалогтің және озық тәжірибелер алмасудың маңыздылығын растайды, – деді Манара Адамова.

**ҚР Президенті
Іс басқармасы
Медицина орталығының
«Қарлығаш» балабақшасы**

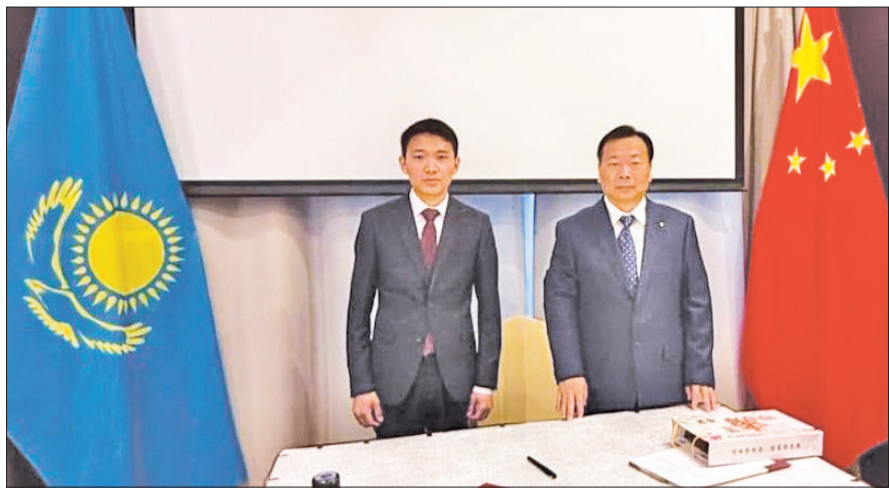

АҰМАҚТАР

► ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ

Халықаралық
ынтымақтастықтың
көкжиегі кеңейді

Жергілікті техникалық және кәсіптік білім беруді дамыту орталығы мен Жамбыл политехникалық жоғары колледжі Қытай елінің Weifang Vocational College мекемесімен өзара ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойды. Кездесу барысында химия, ауылшаруашылығы салаларына инновациялық технологияларды, жасанды интеллектті енгізу бойынша нақты іс-шаралар жоспары жасақталды, бірлескен жол картасын әзірлеу келісілді, – деп хабарлайды Жамбыл облысы білім басқармасының баспасөз қызметі.

Тараптар химия, ауылшаруашылығы салалары бойынша зерттеулер мен тәжірибе алмасуды, білім алушылардың өндірістік тәжірибе мен тағылымдамадан өтуін, бірлескен білім беру бағдарламаларын әзірлеуді жоспарлап отыр. Сонымен қатар бірлескен конференциялар, семинарлар,

дөңгелек үстелдер ұйымдастыру, тиісті консультациялар өткізу және қызметкерлердің біліктілігін арттыру бағытында да ынтымақтастық күшейтіледі. Бұл кездесу – кәсіби білім беру саласындағы халықаралық әріптестікті нығайту мен жаңа мүмкіндіктерге жол ашудың маңызды қадамы.

► ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ОБЛЫСЫ

Химия пәні бойынша
зерттеулердің мәні

«Örken» Шығыс Қазақстан өңірлік білім беруді ақпараттандыру және дамыту ғылыми-әдістемелік орталығының бастама-сымен «Химия бойынша эксперименттік және зерттеу қызметі негізінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру» тақырыбында арнайы вебинар ұйымдастырылды. Спикері – Өскемен қаласындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің химия пәнінің мұғалімі Ольга Овчинникова. Ольга Анатольевна оқушылардың эксперименттік және жобалық-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру арқылы функционалдық сауаттылықты дамытудың өзекті тәсілдерін егжей-тегжейлі ашып айтты, – деп хабарлайды Шығыс Қазақстан облысы білім басқармасының баспасөз қызметі.

Тұсаукесерде – «химия» пәні контекстіндегі функционалдық сауаттылықтың теориялық негіздері; функционалдық сауаттылықтың қалыптасу критерийлері мен көрсеткіштері; нақты өмірлік жағдайларға бағытталған әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар банкі; эксперименттік қызметті сабақтан тыс және сабақтан тыс жұмыстарға біріктіру мысалдары; оқушылардың ғылыми жобаларын ұйымдастыру кезеңдері (проблеманы қоядан бастап қоғамдық қорғауға дейін); республикалық және халықаралық байқауларда жүлделі орындарға ие болған НЗМ оқушыларының табысты жобаларының нақты кейстері ұсынылды.

Спикер функционалдық сауаттылықты бағалау әдістеріне ерекше назар аударды: дәстүрлі тест тапсырмаларынан бастап күнделікті өмірде химиялық білімді қолдануды талап ететін ситуациялық тапсырмаларды жасауға дейін (өнімдердің құрамын талдау, өңірдің экологиялық проблемалары, тұрмыстық химия қауіпсіздігі). Семинар қорытындысы бойынша барлық материалдар (презентация, үлестірме файлдар, бейнежазба) облыс педагогтерінің еркін қол жеткізуі үшін «Örken» орталығының платформасында орналастырылатын болады.

Іс-шара жаратылыстану-ғылыми цикл мұғалімдерінің біліктілігін арттырудың өңірлік бағдарламасын іске асырудағы маңызды қадам болды және ШҚО қалалық және ауылдық мектептері арасында озық тәжірибе алмасуға ықпал етті. Ольга Анатольевна Овчинниковаға мазмұнды және шабыттандыратын шебер-сынып үшін алғыс айтамыз!

► ҰЛЫТАУ ОБЛЫСЫ

Білім саласы қызметкерлерінің
спартакиадасы

Аймақтағы әдістемелік орталық пен облыстық білім, ғылым және бюджеттік ұйымдар қызметкерлерінің жергілікті кәсіподағы Қазақстан кәсіподақтар қозғалысының 120 жылдығы және ҚР Кәсіподақтар федерациясының 35 жылдығына орай білім саласы қызметкерлері арасында облыстық спартакиада ұйымдастырды, – деп хабарлайды Ұлытау облысы білім басқармасының баспасөз қызметі.

Спартакиадаға Жезқазған, Сәтбаев, Қаражал, Ұлытау және Жаңаарқа аудандарынан келген ұстаздар қатысып, өзара спорттық шеберліктерін сынға салды. Іс-шараның басты мақсаты – ұстаздар арасында саламатты өмір салтын насихаттау, бұқаралық спортты одан әрі дамыту, білім қызметкерлерін дене шынықтырумен, спортпен жүйелі түрде айналысуға тарту, шеберлігін шыңдау болды. Ашылу салтанатында аймақтағы білім, ғылым және бюджеттік ұйымдар қызметкерлерінің жергілікті кәсіптік одағының төрағасы Қоңырбаев Марат Сейілбекұлы

сөз сөйлеп, қатысушыларға сәттілік тіледі.

Ұстаздар спорттың алты түрінен – волейбол, тоғызқұмалақ, үстел теннисі, асық ату, шахмат, бес асық бойынша сайысқа түсті. Барлық қатысушыларға белсенділік пен командалық рух үшін алғыс білдіріп, жеңімпаздарды шын жүректен құттықтаймыз! Марапаттар: командаға жүлделі бірінші орын – 200 мың теңгенің сертификаты, екінші орынға бір жүз елу мың теңге, үшінші орын иеленушілерге 100 мың теңге берілді. Спорт түрлерінен 1, 2, 3-орын алған мұғалімдерге бағалы сыйлықтар және кубок пен медаль сыйға тартылды.

► ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫ

Жатақхана салынып,
мектептер жөнделді

Облыс құрылғаннан бері Қаратал ауданында жиырма үш жаңа әлеуметтік нысан пайдалануға берілген болатын. Соның 10-ы – денсаулық сақтау, 4-еуі – мәдениет, спорт және 2-еуі білім беру саласына тиесілі. Сондай-ақ сегіз нысанға күрделі жөндеу жұмыстары жүргізілді, – деп хабарлайды Жетісу облысы білім басқармасының баспасөз қызметі.

Атап айтқанда, Үштөбе қаласында 30 орындық жатақханасы бар гуманитарлық колледж, ал Ортатөбе ауылында Панфилов атындағы орта мектеп жаңадан салынды. Сонымен қатар Кемел Тоқаев, Жамбыл атындағы және Кәлпе, Тастөбе орта мектептері мен Бастөбе сервистік-техникалық колледжі күрделі жөндеуден өтті. Бұдан бөлек сегіз мектепке – Бикен Римова,

Қанабек Байсейітов, Жұбан Молдағалиев, Максим Горький, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы және Жылыбұлақ, Елтай және Жаңаталап орта мектептеріне ағымдағы жөндеу жұмыстары жасалды.

– Әлеуметтік нысандарды салу мен жаңғырту жобаларын іске асырудың арқасында аудандағы әлеуметтік инфрақұрылымды жаңарту деңгейі 28,3 пайызды құрады. Бұл көрсеткіш аудан тұрғындарының өмір сүру сапасының жақсаруына тікелей әсер етуде. Себебі әлеуметтік инфрақұрылымды дамыту медициналық көмек алуға, еркін білім алуға, мәдени демалысқа деген мүмкіндікті арттырып, жалпы алғанда негізгі қызметтерге деген қолжетімділікті нығайта түседі. Сонымен қатар тұрақты жаңа жұмыс орындарын ашу арқылы ауданның экономикалық өсіміне де оң ықпалын тигізеді, – дейді Қаратал ауданының әкімі Ұлан Досымбеков.

АУЫЛ МЕКТЕПТЕРІ

Білім биігіне жол ашқан

Маңғыстаудың білім айдынында айрықша орны бар Ақшұқыр мектеп-лицейі соңғы жылдары жаңашыл идеялар мен нақты нәтижелердің үйлесімін көрсете алған іргелі оқу ордасына айналды. Бұл мектептің тәжірибесі – ауылдық білімнің жаңа сапалық деңгейге көтерілгенінің айқын дәлелі.

Ақшұқыр мектеп-лицейі – бүгінгі таңда Түпқараған өңірінің ғана емес, күллі Маңғыстаудың мақтанышы. Соңғы жылдары білім сапасы тұрақты өсіп, республика көлемінде үздік көрсеткіштерге қол жеткізді. Былтыр білім сапасы елу тоғыз пайыздан 73 пайызға дейін артқан. Ал биылғы оқу жылында мектеп Қазақстандағы үздік жүз олимпиадалық мектептің қатарынан табылды. Бұл жетістіктердің артында жүйелі еңбек, жаңашыл ойлау мен педагогикалық табандылық бар.

Мектеп директоры Қаламқас Тілеубаева бұл жөнінде былай дейді: – Біздің басты ұстанымымыз – «Әр бала – жеке тұлға». Сондықтан оқушының қабілеті мен әлеуетін ашуға бағытталған саралап оқыту, жобалық және зерттеушілік тәсілдер кеңінен қолданылады. Әр ұстаз өз сабағында заманауи әдіс пен технологияны ұтымды үйлестіруі тиіс. Ақшұқыр мектеп-лицейінде бүгінде 161 мұғалім еңбек етеді. Оның 19-ы – магистр, 11-і – педагог-шебер, 25-і – педагог-зерттеуші. Бұл – ұжымның кәсіби әлеуеті жоғары екенін айғақтайды. Мектеп ұстаздары республикалық «Педагогикалық идеялар панорамасы» байқауында, «Үздік авторлық бағдарлама» конкурстарында топ жарып жүр.

Құқықтану пәнінің мұғалімі Әлия Қадырова – «Қазақстанның еңбек сіңірген ұстазы» атағына ие болған, ұжымның мақтанышы. – Біз ұстаздың кәсіби дамуын үздіксіз процесс деп білеміз. Мектеп ішінде Lesson Study әдісі енгізіліп, педагогтер

өзара тәжірибе алмасады. Командалық басқару тәсілі ұжымдағы әр ұстаздың бастамашылдығын арттырады, – дейді Қ.Тілеубаева. Осы ізденіс нәтижесінде Ақшұқыр мектебі былтыр «Үздік орта білім беру ұйымы» республикалық байқауында жеңімпаз атанып, 68 миллион теңге көлеміндегі грант иеленді. Мектептің материалдық-техникалық базасы бүгінгі күн талабына толық сай.

Бір жүз бес бейнебақылау камерасы, интерактивті тақталар, LED панельдер, STEM және робототехника кабинеттері, инклюзивті білім беру бөлмелері – барлығы да оқушылардың сапалы білім алуына бағытталған. Сонымен қатар мектепте «STEM зертханасы», «Эко-мектеп», «Шығармашылық шеберхана» сияқты жобалар табысты жүзеге асуда. Робототехника мен 3D модельдеу үйірмелерінде балалар өз қолымен бұйым жасап, инженерлік ойлау дағдыларын дамытады.

– Біз үшін инновация – сән үшін емес, нәтиже үшін. Әр жоба – оқушының өмірлік дағдысын қалыптастыратын құрал. Цифрлық технологияны да, дәстүрлі тәрбие құндылықтарын да қатар ұстанамыз, – дейді мектеп басшысы. Ақшұқыр лицейінде білім мен тәрбиенің бірлігіне айрықша назар аударылады. Мектепте тоғызқұмалақ, шахмат, футбол, қазақша күрес секілді спорт түрлері бойынша, драма, домбыра, қолөнер, робототехника үйірмелері жұмыс істейді.

Оқушылар тек пәндік олимпиадаларда ғана емес, шығармашылық, спорттық және ғылыми жобаларда да жоғары нәтижелер көрсетіп келеді. Мектеп пен қоғам

байланысы – Ақшұқыр лицейінің тағы бір мықты тұсы. Ата-аналар комитеті белсенді жұмыс істейді, ал жергілікті ұйымдармен әріптестік орнаған. Мектеп сахнасында ақын Светқали Нұржан, қоғам қайраткері Өмірзақ Озғанбаев, ұстаз Қуантқан Ванов сынды тұлғалардың жастармен кездесулері жиі өтеді. Бұл – рухани сабақтастықтың көрінісі.

Ақшұқыр мектеп-лицейі – ауылдағы қарапайым мектептің де елдік деңгейде үздік бола алатынын дәлелдеген білім ордасы. Бұл мектептің тәжірибесі – педагогикалық жаңғырудың үлгісі, ауыл мектебінің әлеуетіне сенудің айшықты бір мысалы. – Біздің мақсат – тек үздік оқушы тәрбиелеу емес, өмірге дайын, мәдениеті жоғары, елжанды тұлға қалыптастыру. Өйткені сапалы білім – елдің ертеңіне салынған ең сенімді инвестиция, – дейді Қаламқас Тілеубаева. Ұстаздың осындай салиқалы ұстанымын көпшілік те қолдайды. Ауыл мектебінің мәртебесі арта берсін дейміз.

Жанкелді ҚАРЖАН,
Маңғыстау облысы

ЕЛОРДА БІЛІМІ

Мұғалімдердің мәртебелі марапаты

«Үздік педагог» республикалық байқауының қалалық кезеңі жыл сайын мұғалім мамандығының беделін арттыру, дарынды, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды меңгерген, кәсіби қызметінде жоғары нәтижелерге қол жеткізген педагогтерді анықтау және озық тәжірибені тарату мақсатында өткізіледі, – деп хабарлайды Астана қаласы білім басқармасының баспасөз қызметі.

Елордалық педагогтер «Үздік педагог-2025» атағын беру республикалық байқауының қалалық кезеңі жеңімпаздары атанды. Екінші кезеңнің қорытындысы бойынша «Үздік педагог-2025» республикалық байқауының жеңімпаздары болып келесі елордалық педагогтер анықталды: №71 мектеп-лицейінің математика пәнінің мұғалімі Жүніс Октябрина Амангелдіқызы; Дінмұхамед Қонаев атындағы №66 мектеп-лицейінің математика пәнінің мұғалімі Батырбек Қайрат; Шерхан Мұртаза атындағы №63 мектеп-гимназияның қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі Бигожина Бакина Олжабаевна; М.Мақатаев атындағы №74 мектеп-гимназияның тарих пәнінің мұғалімі Рахымжан Бағдагүл Рахымжанқызы; Жоғарғы транспорт және коммуникация колледжінің арнайы пәндер оқытушысы Айкимбаева Дина Даулетовна.

Б.Момышұлы атындағы №53 мектеп-лицейінің орыс сыныптарындағы қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі Турекенова Аяужан Қайсановна; Дарынды ер балаларға арналған «Білім-Инновация» лицей-интернатының физика пәнінің мұғалімі Имаков Нурбек Нурланович; №97 мектеп-гимназияның бастауыш сынып мұғалімі Нургазина Айжан Сеитовна; №93 мектеп-лицейінің химия пәнінің мұғалімі Оспанова Гүлмира Нургазыевна; Дарынды ұл балаларға арналған «Білім-Инновация» лицей-интернатының биология пәнінің мұғалімі Жанасова Куралай Еркеновна.

11 қараша күні республикалық «Үздік педагог-2025» байқауының қалалық кезеңі жеңімпаздарын марапаттау салтанаты өтті. Астана қаласы білім басқармасының (18.07.2025 ж.) №1507 бұйрығына сәйкес, байқау онлайн түрде

<https://uzdikustaz-nobd.edu.kz/#/sign-in> веб-сайтында өтті. Порталда жалпы бір жүз сексен тоғыз өтінім қабылданды, 134 қатысушының жүктеген құжаттарына комиссия сараптамадан өткізді. Оның ішінде жиырма екі балабақша тәрбиешілері, жалпы орта білім беру педагогтері – 100, бір

қосымша білім беру педагогі және ТЖКБ педагогтері – 11 болды.

Байқау қорытындысы бойынша ең жоғары ұпай жинаған он қатысушы жеңімпаз ретінде анықталып, олар республикалық байқауға «Үздік педагог-2025» атағын алу үшін ұсынылды. Марапаттау іс-шарасына ардагер ұстаздар,

мемлекеттік награда иегерлері және «Үздік педагог-2025» байқауының жеңімпаздары қатысады. Марапаттау материалдары мына сайтта жарияланады: <http://bilim.astana.kz/> және <https://astana-modern.edu.kz/>. Қосымша ақпарат алу үшін: + 7 (7172) 48-11-57.

АУЫР АТЛЕТИКАДАН ӘЛЕМДІК РЕКОРД

Жетісу университетінің студентіне ректор гранты берілді

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің студенті Әлихан Әскербай Манама қаласында өткен ауыр атлетикадан жасөспірімдер арасындағы Азия чемпионатында өнер көрсетіп, екі рет әлем рекордын жаңартты. Ол жұлқа көтеруде 144 келі, ал серпе көтеруде 172 келіні енсерді. Екі нәтиже де жасөспірімдер арасында әлем рекорды болып тіркелді.

Жетпіс бір келіге дейінгі салмақ дәрежесінде өнер көрсетіп, алтыннан алқа таққан Әлихан Әскербайды бүгін Басқарма төрағасы-ректор Ермек Бөрібаев құттықтап, Жетісу университетінде тегін білім алу үшін грант сертификатын табыстады. – Білім ордасында еліміздің мерейін үстем еткен Әлихандай спортшы студент барына мақтанамыз. Қазақстанның көк байрағын әлемдік ареналарда желбіретіп, абыройын асқақтатты. Өзі білім алып жатқан университетінің имиджін көтерді. Мен болашақта Әлиханның олимпиада ойындарына қатысып, чемпион атанатынына сенемін. Осы жолда жас чемпионға сәттілік тілеймін, еліміздің мақтанышына айналған бала тәрбиелегені үшін ата-анасына алғыс айтамын, – деді ректор.

Әлихан – Сарқант қаласының тумасы. Көлбалалы отбасынан шыққан. Ата-анасы қарапайым

еңбек адамдары. Әлиханды анасы алты жасынан Сарқандағы спорт мектебіне апарып, ауыр атлетика секциясына береді. Ауыр атлетика ерік пен табандылықты, төзім мен еңбекқорлықты талап ететін спорт түрі. Осы қасиеттерді Әлиханның бойынан байқаған жаттықтырушысы Нұрболат Жаманқызов оған ерекше көңіл бөледі. Аудандық, қалалық, облыстық, республикалық байқауларға қатыстырып, жас спортшыны әбден шыңдайды.

Ұстаз үмітін ақтай білген Әлихан Азия чемпионатында ауыр атлетикадан жасөспірімдер арасында рекорд орнатып, жеңіс тұғырынан көріне білді. Жетісу университетінде өткен жиындағы Әлиханың анасы Нұргүл Серікбаева арнайы келді. Баласына көрсетілген құрметке, төрт жыл бойы Жетісу университетінде грант негізінде білім алуға мүмкіндік бергені үшін университет ректорына, ұжымға, оқытушылар мен жаттықтырушыларға шынайы алғысын білдірді.

– Мен көпбалалы анамын. Балаларымның барлығы спортпен айналысады. Әлиханымның үлкен додаға қатысуына қолдау көрсетіп, оның жеңісін ескеріп, білім грантын ұсынғандарыңызға қатты қуанып тұрмын. Бұл біздің отбасымыз үшін үлкен көмек. Алдағы уақытта да балам Жетісу университетінің, еліміздің абыройын көтереді деп сенемін, – деді. Әлихан спорттағы жарқын жеңісімен замандастарына үлгі болып отыр.

І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің медиа қызметі

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ

Балалардың танымдық қабілеттерін дамыту жолдары

Ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕБҚ) бар балалардың танымдық қабілеттерін дамыту – заманауи білім берудің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Бұл бағыттағы жұмыс тиімді болуы үшін жеке тәсілді, заманауи педагогикалық шешімдерді және ғылыми негізделген әдістерді ықпалдастыру қажет. Шетелдік және қазақстандық зерттеулерді талдау ЕБҚ бар балалардың танымдық белсенділігін арттырудың бірнеше жолдарын бөліп алуға мүмкіндік береді.

Біріншіден, ерте және жүйелі диагностика баланың қажеттіліктерін айқындауда және жеке білім беру бағдарламасын құруда маңызды рөл атқарады. Қазақстандағы зерттеулерге сүйенсек, психикалық және когнитивті дамудың тежелуі кезінде уақытылы түзету жұмыстары баланың танымдық және әлеуметтену дағдыларының жақсаруына ықпал ететінін көрсетеді. Шетелдік ғалымдар да осыған ұқсас қорытынды жасайды. Ерте когнитивті-ынталандыру интервенциялары танымдық белсенділік деңгейін арттырып, академиялық шегіну тәуекелдерін төмендетеді. Яғни, ерте қолдау көрсету – танымдық қабілеттерді дамытудағы шешуші қадамның бірі.

Екіншіден, танымдық қабілеттерді дамыту оқытудың интерактивті және белсенді нысандары арқылы айтарлықтай күшейтіледі. Шетелдік авторлар ойынға, проблемалық жағдаяттарға және бірлескен жобаларға негізделген оқыту ден қоюды, жұмыс жадын және қисынды ойлау жүйесін ынталандыратынын алға тартса, отандық зерттеулерде талдамалық және рефлексивті дағдылардың өсуін көрсете отырып, 5-6 жасар балалар үшін сыни пікір әдістерінің тиімділігі расталады.

Сонымен қатар оқытудың жеке бағдар-

ламасын құру ЕБҚ бар балаларды дамытудағы маңызды факторлардың бірі болып қалады. Баланың мықты тұстарына және қызығушылықтарына баса назар аударатырып, жұмыс істеу әдісін, нысандарын және бағдарлама мазмұнын бейімдеу оның әлеуетін барынша ашуды қамтамасыз етеді. Елімізде инклюзия практикасын және мамандардың қолдауымен заманауи педагогикалық технологияларды енгізу қажеттілігі бар.

Оқытушылар үшін бұл балаға ерте диагностика жасауды, интерактивті және ынталандырушы тапсырмалар құрастыруды, білім беру ортасын бейімдеуді және ата-аналармен әрі мамандармен тығыз қарым-қатынас жасауды білдіреді. Бұл тәсілдерді бірлесіп қолдану ЕБҚ бар балалардың танымдық қабілеттерін тиімді түрде дамытуға, олардың өз мүмкіндіктеріне деген сенімділігін қалыптастыруға және сапалы инклюзивті білім беруді қамтамасыз етуге көмектеседі.

Айзада ЕРМЕКБАЕВА,
№104 бөбекжай-
балабақшасының дефектологы,
Алматы қаласы,
Жетісу ауданы

АДАЛ АЗАМАТ

Тағылымға толы тәлім-тәрбиенің тұғырлы тұжырымдамасы

Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес, «Адал азамат» біртұтас тәрбие бағдарламасы биылғы оқу жылынан бастап меншік түріне қарамастан, барлық білім беру ұйымдарына енгізілді. Қазіргі таңда еліміздегі мемлекеттік мектептермен қатар жеті жүзден астам жекеменшік мектепте де тәрбие жұмысы толықтай осы бағдарлама аясында іске асырылуда. Бағдарлама өскелең ұрпаққа жалпы-адамзаттық құндылықтарды сіңіре отырып, білімді, еңбекқор, бәсекеге қабілетті, адал азамат қалыптастыруға бағытталған, – деп хабарлайды ҚР Оқу-ағарту министрлігінің баспасөз қызметі.

Отандық білім беру ұйымдарында тәрбиенің біртұтас экожүйесін қалыптастыру мақсатында министрліктің ұйымдастыруымен педагогтер үшін семинар-тренингтер ұйымдастырылуда. «Адал азамат» бастамасы бойынша 23 мыңнан астам педагог кәсіби дайындықтан өтті. Бұл іс-шара мектептерді әдістемелік қолдау, жобаның мәнін түсіндіру және өңірлерде тәжірибе алмасуды қамтамасыз етуге бағытталған. Сонымен қатар педагогтер практикалық кейс-сессиялар мен тренингтер арқылы нақты іс-қимыл алгоритмдерін жасап, жұмыс жоспарларын әзірледі. Бұл тәжірибе ұстаздардың тек теориямен шектелмей, нақты қадамдар арқылы тәрбие жұмысын тиімді ұйымдастыруды меңгеруіне бағытталды.

– Бұл бірегей бағдарламаның жасалуына осыдан екі жыл бұрын Түркістан қаласында ұйымдастырылған Ұлттық құрылтайдың екінші отырысында Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың өскелең ұрпақтың тәрбиесіне қатысты мәселелерді көтеруі басты себеп болғаны баршамызға белгілі. Президенттің тапсырмасына орай «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы әзірленіп, ҚР Оқу-ағарту министрінің бұйрығымен бекітілген болатын. 2024 жылы Атырауда өткен Ұлттық құрылтайда Қасым-Жомарт Кемелұлы ұлттың жаңа келбетін қалыптастыратын құндылықтарды айрықша атап айтты. Осы құндылықтарға сәйкес бұрынғы бағдарламаның мазмұны толығымен жаңартылып, биылдан бастап «Адал азамат» атауына өзгертілді. Бүгін мен осы бірегей бағдарламаны дайындау барысында қолданылған әдіснамалық негіздемеге тоқталғанды жөн көрдім, – деп жазды өткен аптада Facebook әлеуметтік желісіндегі жеке парақшасындағы кезекті жазбасында Ыбырай Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім академиясының вице-президенті, ғылыми кеңес төрағасының орынбасары, педагогика ғылымдарының кандидаты Анар Төңірбергенова.

– Қазақ халқы үшін ұрпақ тәрбиесі – ешқашан кездейсоқ бастама болған емес. Ежелгі дәуірден бастап бүгінге дейінгі ойшылдарымыз адамгершілік, әділдік, ізгілік, тәртіп, еңбексүйгіштік сияқты қасиеттерді тұлға қалыптасуының

өзегі деп білген. Сократ, Платон, Аристотель сынды антикалық философтар айтқан адамдық кемелдік қағидалары кейінгі ғасырларда әл-Фараби, Баласағұни, Қашқари, Ясауи еңбектерінде жалғасып, адамды ізгі қоғамның негізгі тірегі ретінде қарастырды. Орта ғасыр мен жаңа дәуірдегі ақын-жыраулар – Асан Қайғы, Қазтуған, Бұқар жырау, Ақтамберді және басқалар – ұрпақтың бойындағы адамдық қасиетті сақтау, елдіктің негізін құрайтын тәртіп, бірлік, батылдық, әділдік сияқты құндылықтарды ұдайы жырлады.

Олар жыр арқылы қоғамдағы үрдістерді, қауіп-қатерлерді, болашаққа бағдарды көрсете отырып, өскелең ұрпақты дұрыс жолға бағыттаудың маңызын түсіндірді. XIX-XX ғасырдағы ұлт зиялылары – Ыбырай Алтынсарин, Абай, Шәкәрім, Ахмет Байтұрсынұлы, Мағжан Жұмабаев, Жүсіпбек Аймауытов және басқалар – тәрбиенің негізі білімде, еңбекте, адамдықта екенін ерекше атап өтті. Олар баланың тұлғалық дамуына отбасының, мұғалімнің, ортаның шешуші рөлін көрсетіп, ұрпақтың жаман әдеттен аулақ, ізденімпаз, ұлқа пайдалы болуын насихаттады. Бұл идеялар бүгінде де өзектілігін жойған жоқ. Дәл осы тарихи-рухани мұра «Адал азамат» бағдарламасының ғылыми әдіснамасымен табиғи түрде үндеседі.

Анар Шынболатқызының мәлімдеуінше, бағдарламаның іргетасы – тұлғаға бағытталған гуманистік педагогика, құндылыққа негізделген білім беру (Value-Based Education), баланың

дамуын қоршаған орталар арқылы түсіндіретін экологиялық жүйе теориясы (U.Bronfenbrenner), сондай-ақ әлеуметтік-эмоциялық даму жөніндегі заманауи ғылыми зерттеулер (SEL, CASEL Framework). Яғни, ғасырлар бойы қалыптасқан ұлттық тәрбие ілімі бүгінгі педагогиканың ең озық ғылыми тұжырымдарымен бірігіп, «Адал азамат» бағдарламасына негіз болып отыр. Бұл бағдарламаның басты мақсаты – баланың бойына құндылықты тек айтып түсіндіру арқылы емес, оның өмір сүретін ортасын, қарым-қатынасын, күнделікті тәжірибесін өзгерту арқылы сіңіру.

Атырау облыстық білім беру басқармасының баспасөз қызметі ұсынған хабарламаға сүйенсек, жуырда «Тәрбие – ортақ іс» тақырыбындағы отбасылық құндылық пен тілге құрмет насихатталған жергілікті педагогтер мен ата-аналардың басқосуына «Құрмет» және «Парасат» ордендерінің иегері, тіл жанашыры ретінде танылған қазіргі қазақ қоғамының көрнекті қайраткерлерінің бірі Оразкүл Асанғазы арнайы қатысқан екен. Жиының модераторы болған басқарма басшысының орынбасары Лаура Меңдіғалиевадан білуімізше, кемел кейіпкермен кездесуде отбасы құндылықтарын сақтау, бала тәрбиесі, тілге құрмет көрсету, оның қолдану деңгейін арттыру бағытындағы әсерлі әңгіме айтылған. «Отбасы мықты болса – мемлекет те мықты болады... Тіл мен дәстүр – ұлттың рухани тірегі». Шәкәрім, Абай, Мәшһүр Жүсіптің құнды сөздерінен мысалдар келтірген мәртебелі мейман олардың даналық ойларын қазіргі қоғаммен байланыстыра отырып, астарын түсіндіріпті. Және жеке өзінің өмірлік тәжірибесінен мысалдар келтіріп, балалар тәрбиесіндегі әке мен ананың рөлін нақты көрсетті. Оразкүл Асанғазықызының пікірінше, баланың тәрбиесі тек мектептің мойнында емес. Оған әр отбасы, ата-ана тікелей жауапты. Сонымен қатар балаға жақсы мінез ортасы арқылы да қалыптасатынын жете түсіндірді. Кездесуге қатысқандар жақсылық жақсы ойлаудан, жақсы сөйлеуден, жақсы мінез қалыптастырумен келетінін тағы бір мәрте естіп, өз өмірлеріне рухани сабақ алып тарқасты.

Ұлттық құндылықтардың түп тамыры – тіл мен тәрбие. Қазақ халқы қай заманда да ұрпақ тәрбиесіне ерекше мән берген. «Үяда не көрсен, ұшқанда соны ілерсің» деген сөздің астарында терең ой жатыр. Егер бала ана тілінде еркін сөйлеп, қазақы тәрбиенің нәрін бойына сіңірсе, ол қандай жағдайда да өз тегін ұмытпайды.

– Ал тіл мен тәрбие ажырап қалса, ұлттың жібі де үзіледі. Қазір бізге ең қажет нәрсе – осы екі бағытты, яғни тіл мен ұлттық тәрбиені барынша күшейту маңызды. Уақыт өзгереді, бірақ тәрбиенің негізі өзгермеуі керек. Ұлттық тәр-

биені жаңғырту дегеніміз – оның мазмұнын заман талабына сай түрлендіре отырып, мәнін жоғалтпау. Рас, бүгінгі балалардың өмір сүру ортасы басқа: технология, интернет, әлеуметтік желі. Сол себепті біз ұлттық құндылықтарды осы құралдар арқылы жеткізе білуіміз қажет. – Отбасы – ең алғашқы мектеп. Егер үйде ұлттық рух болмаса, мектептің ең мықты бағдарламасы да нәтиже бермейді. Бала ата-анасының іс-әрекетіне қарап бой түзеп, өседі. Егер ата-ана үлкенді сыйлап, салт-дәстүрін ұстанып, қазақы болмысты сақтаса, бала да соны бойына сіңіреді. Сондықтан мен үнемі «Тәрбие тек мектептің емес, ең алдымен – отбасының ісі» деп айтамын, – дейді отандық білім саласының ардагері, Мақат ауданының Құрметті азаматы, Атырау облысындағы билер және әжелер алқасының мүшесі Дәмен Алтаева Биханқызы.

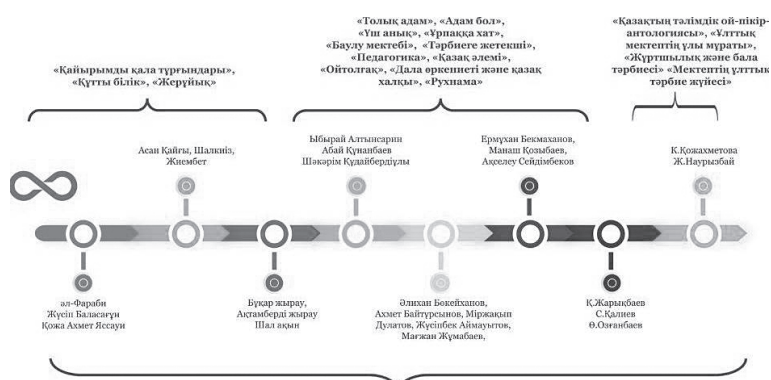

Жаңа ұрпаққа бағытталған ұлттық тәрбие тұжырымдамасы – «Адал азамат» бағдарламасына ерекше мән береді. Оны елдің рухани және қоғамдық дамуының негізі ретінде қарастырды. «Әділетті Қазақстанды» құру үшін әрбір азаматтың адал болуы қажет. Яғни, адалдық пен әділдік – егіз ұғымдар. Бұл бағдарлама жастарды еңбекқорлыққа шақырады. Абайдың «Толық адам» ілімінен бастау алатындықтан әрбір азаматтың бо-

йында отаншылдық, білімпаздық, еңбекқорлық, тәртіптілік, адалдық, әділдік, үнемшілдік және жанашырлық сияқты қасиеттер болуына басымдық беріп, жаңа қоғамдық этика қалыптастыруды көздейді. «Адал азамат» этикада елдің бірлігі, тұрақтылығы, азаматтардың өзара тілектестігі, әділдік, заң мен тәртіп, сенім және жауапкершілік сияқты құндылықтар үстемдік құруы қажет. – Бұл бағдарлама білім беру ұйымдарында тәрбие жұмыстарының негізіне айналып, жас ұрпақты адалдық пен әділдікке тәрбиелеуді мақсат етеді. Әлем өркениетінің биік тұлғасы Абайдың ұлағатты тағылымы адам болудың даналық дастаны, адамдықтың киелі кітабы, ұстаздықтың ұлы ісі. Абайдың асыл арманы – «жан-жақты жетілген, мәдениетті тұлға, ғалым адамды тәрбиелеу». Ұлы ойшылдың тәлім-тәрбиесіне Абай тәлімі философиялық ой-толғаулары болып табылатын «Қара сөздері» халықтың рухани игілігіне айналды. Қазақтың әрбір шаңырағындағы отбасы тәрбиесіне Абай тәлімі ауадай қажет. «Бала – адамның бауыр еті», «Баланың бас ұстазы – ата-ана» деген қанатты сөздері ұрпақ тәрбиесіндегі ата-ана рөлінің маңыздылығын көрсетеді, – дейді қазақстандық педагогика саласының қарағандылық ардагері Күліш Төлеуханова.

– «Адал азамат» – еліміздің барлық мектептерінде біртұтас тәрбиелік орта қалыптастыруға бағытталған. Сыйбайлас жемқорлықпен күрес отбасынан, балабақшадан, мектептен басталады. Қашанда адалдықты бірінші орынға қоюымыз керек. Адал азамат тәрбиелеу жүрекке иманның сәулесін себуден басталады. Баланың бойына адалдық, ізгілік, қайырымдылық сияқты қасиеттерді дарыту үшін, алдымен, тәрбиелеу керек. Ол үшін бірлескен үлкен күш керек, – дейді кенді өлкедегі №19 мектептің мұғалімі Айбек Клим.

Нұрлан САБЫРБАЙТЕГІ

ТӘРБИЕ ТҰҒЫРНАМАСЫ

ОБМЕН ОПЫТОМ

Студенты туркестанских колледжей прошли производственную практику в Турции

В рамках Года рабочих профессий 27 студентов Туркестанского высшего многопрофильного аграрного колледжа по специальности «Организация питания» прошли производственную практику в городе Анталия (Турция), сообщает пресс-служба Министерства просвещения.

Во время практики студенты совмещали теоретические знания с практическими навыками, познакомились с системой работы гостиничного и ресторанного бизнеса международного уровня. В ходе стажировки в Анталии они обменялись опытом в знаменитых отелях и ресторанах Турции.

«Эта практика дала студентам возможность повысить профессиональные навыки, получить опыт работы

в зарубежной среде и укрепить профессиональные способности как будущих специалистов. В настоящее время ведутся переговоры с Узбекистаном о прохождении студентами производственной практики в сфере строительства», — отметил исполняющий обязанности руководителя управления образования Туркестанской области Галымжан Орынов.

Напомним, что в Казахстане в рамках страте-

гии интернационализации системы технического и профессионального образования реализуется международная инициатива, направленная на повышение качества подготовки кадров и интеграцию отечественных колледжей в глобальное образовательное пространство. В её рамках предусмотрено обеспечение стажировок и практик студентов и педагогов Казахстана за рубежом.

ПРОФИЛАКТИКА

Закон и порядок – диалог, который заставил задуматься

В Петропавловске состоялась профилактическая встреча с учащимися старших классов и колледжей в рамках реализации концепции «Закон и Порядок».

7 ноября 2025 года сотрудники прокуратуры, полиции, уголовно-исполнительной системы и общественные деятели обсудили с подростками вопросы правовой ответственности, предупреждения преступлений и кибербезопасности.

Особый интерес у участников вызвал организованный телемост с осужденными, которые реально рассказали свои истории, как необдуманные поступки, жажда лёгких денег и влияние окружения привели их за решётку. Эти откровенные признания стали наглядным уроком для подростков и убедили, что преступление никогда не оправдывает последствий.

Школьникам и студентам рассказали о последствиях дропперства, мошенничества, хулиганства и сбыта наркотиков, показали фрагменты документального фильма «Закладчики. Расплата».

Известные спортсмены Жанат Жакиянов, чемпион мира по боксу по версиям WBA Super и IBO, бывший временный чемпион мира по версии WBA, чемпион Европы по версии EBU, и Маргарита Мукашева, призёр чемпионата Азии по лёгкой атлетике, поделились личным опытом и призвали молодёжь верить в себя, избегать соблазна «лёгких денег» и строить жизнь честным путём.

Во время встречи учащиеся активно задавали вопросы, обменивались мнениями и делились своими впечатлениями, что создало открытую и тёплую атмосферу живого диалога.

В мероприятии приняли участие более 300 школьников и студентов, и оно вызвало широкий отклик и живой интерес среди молодёжи.

БАЛАБАҚША

Тәрбие мен білімнің алғашқы баспалдағы

Баланың дүниеге келген сәттен бастап танымға, жылулыққа, мейірімге деген шексіз құштарлығы болады. Сол құштарлықты өшірмей, қайта жалынға айналдыру – үлкендердің, әсіресе балабақша тәрбиешілерінің басты міндеті. Бүгінгі ата-ана жұмысбасты, қоғам өзгеше, ақпарат тасқыны мол. Осындай заманда баланың алғашқы қадамы мықты, сенімді болуы үшін балабақшаның рөлі ерекше. «Бала – болашақтың айнасы» деп бекер айтылмаған.

Талшын АБИҒОЖА,
№104 бөбекжай-
балабақшасының
тәрбиешісі,
Алматы қаласы,
Жетісу ауданы

Айна бұлдыр болса – келешек көмескі, ал айна жарқыраса – болашақ та нұрлы. Балабақша – жай ғана ғимарат немесе күн сайын келіп-кететін орын емес. Бұл – кішкентай адамның үлкен өмірге дайындығы басталатын шағын әлем. Осы әлемде тәрбиеші әр балаға жеке әлем ашады. Біреуі суретке әуес, біреуі ән айтады, енді бірі бәрін сұрай береді. Тіпті үндемей жүретін, ұяң балалардың өзі дұрыс бағыт пен жылы сөз тапқанда гүлдей жайнайтынына күн сайын көзіміз жетеді. Көпшілік ойлағандай, балабақша тек ұйқы мен ойын ғана емес.

Бұл – баланың мінезі қалыптасатын, тіл байлығы өсетін, өзіне сенімі оялатын ең маңызды кезең. Баланың «мен істей аламын» деп алға ұмтылуы – тәрбиешінің шынайы жеңісі. Әр күн сайын киімін өзі киюге талпынған бала, ойыншығын жинап үйренген бұлдіршін, досына көмектескен кішкентай

жүрек – тәрбие жұмысының ең шынайы көрсеткіші. Өйткені тәрбиенің нәтижесі қағазда емес, баланың әрекетінде, әдептілігінде, мейірімінде көрінеді. Кейде ата-ана таңырқайды: «Үйде тілі шықпаған балаңыз балабақшада тапқак айтып жүр». Себебі бала топта еркін, топта әрекетке бейім, шығармашылыққа ашылады.

Бүгінгі балабақша – заманға сай өзгерген, цифрлық мүмкіндікті меңгерген, дамыта оқытудың жаңа моделдерін ұсынатын орта. Дегенмен бала тәрбиесінің өзегі ешқашан өзгермейді. Ол – адамгершілік. Балаға «рұқсат етілмейді» деп айту жеткіліксіз. Оған ненің дұрыс, ненің бұрыс екенін сезіндіру керек. Қазіргі ұрпақ еркін ойлайды, жауабын дайын алғысы келмейді, керісінше өз бетімен тапқысы келеді. Сол себепті біз баланың әр сұрағын құптаймыз, дұрыс бағыттаймыз, оның зерттеуші қабілетін жоғалт-

паймыз. Бүгінгі бұлдіршін – ертеңгі жаңашыл тұлға.

Балабақшадағы күн тек сабақтардан тұрмайды. Таңғы жаттығу, серуен, театрландырылған ойындар, тәжірибелер, шығармашылық шеберханалар – бәрі баланың жан-жақты дамуы үшін ұйымдастырылады. Әсіресе ойын арқылы үйретудің әсері зор. Ойын – баланың табиғи зерттеу тілі. Ол ойын барысында әлемді таниды, қателеседі, түзеледі, сезеді, үйренеді. «Ойнамаған бала – ойламайды» деген сөздің мәні де осы. Бүгінгі ата-аналар баласының дамуына үлкен мән береді. Бірақ баланың тәрбиесі тек балабақшаға не ата-анаға ғана байланысты емес.

Бұл – ұштаған жүйе: отбасы, балабақша, қоғам. Әрқайсысы бір-бірімен байланыста болғанда ғана нәтиже шығады. Кейде таңғы уақытта баласын қимай, алаңдап қалдырып кететін аналарды көреміз. Бірақ түске қарай сол баланың достарымен ойнап, күліп жүргенін көріп, өзім де қуанып қаламын. Бала – ортаға тез бейімделетін құшқе ие. Тек оған мейірім мен шыдам қажет. Жаңа буын тәрбиелеу – үлкен жауапкершілік. Бала – ұлттың

болашағы ғана емес, қоғамның мәдени деңгейінің көрсеткіші. Бүгін эмоциясын түсінген тәрбиеші, ертең адамгершілігі жоғары азаматты тәрбиелейді.

Және қауіпсіздігін қамтамасыз еткен тәрбиеші, ертең қоғамға сенімді адам қоса алады. Сондықтан балабақшаның әрбір тәрбиешісі – болашақтың сәулеткері. «Ұлт болам десең – бесіңді түзе» деген сөздің мәні дәл осы кезеңге қатысты. Балабақша – сол бесіктің алғашқы тербелісі. Сол тербеліс дұрыс болса, бала да өмір жолына нық қадаммен түседі. Әр бұлдіршінің жүрегіне жылулық сеуіп, оның талантын ашып, тұлғасын қалыптастыру – біздің ең үлкен мақсатымыз. Тәрбиеші еңбегі көрінбейді, бірақ оның жемісі – елдің ертеңі.

Қорыта айтқанда, балабақша – баланың ең алғашқы үлкен мектебі. Онда тек әріп пен сан ғана үйретілмейді, өмір сүру, сезіну, мейірім көрсету, достасу, өзін тану үйретіледі. Сондықтан балабақша – әр баланың бақытқа бастар алғашқы баспалдағы. Ал тәрбиеші – сол баспалдақтың нық әрі сенімді болуын қамтамасыз ететін жан.

ҚАУІПСІЗ ОРТА ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Ата-ана мен мектептің бірлескен жұмысы

Қазіргі қоғамда бала тәрбиесі – мемлекет, мектеп және отбасының ортақ міндеті. Осы мақсатта мектебімізде ата-аналармен өзара байланыс пен ынтымақтастықты арттыру, бала қауіпсіздігі мен мінез-құлық мәдениетін қалыптастыру бағытында барлық параллель бойынша 1–4-сыныптар: «Бала қауіпсіздігі: үйде, мектепте, көшеде және интернет желісінде», 5–9-сыныптар: «Қоғамдағы мінез-құлық ережелерін құрметтеуде отбасы ролі», 10–11-сыныптар: «Жасөспірімнің азаматтық ұстанымы мен құқықтық кемелдігін қалыптастырудағы ата-ана ролі» тақырыптық ата-ана жиналыстары ұйымдастырылды.

Жиналыстарға мектеп әкімшілігі, сынып жетекшілері, Алатау ауданы ЖПҚБ ЮПБ УПИ полиция аға лейтенанты Н.Бейбітұлы, мектеп психологтары және 400-ден астам ата-ана қатысты. 1–4-сынып ата-аналарына арналған жиналыс «Бала қауіпсіздігі: үйде, мектепте, көшеде және интернет желісінде» тақырыбында өтті. Кездесу барысында тұрмыстық қауіпсіздік, жолда жүру мәдениеті, мектептегі тәртіп, сондай-ақ интернеттегі қауіп-қатерлердің алдын алу мәселелері көтерілді. Ұстаздар ата-аналарға баламен сенімді қарым-қатынас орнатып, интернетті пайдалану

уақытын бақылау қажеттігін баса айтты.

Бесінші және тоғызыншы сыныптарға арналған жиналыс «Қоғамдағы мінез-құлық ережелерін құрметтеуде отбасының ролі» тақырыбында ұйымдастырылды. Бала мінезінің негізі – ата-ананың күнделікті сөзі мен ісінен бастау алатыны атап өтілді. Педагогтер жасөспірімдердің қарым-қатынас мәдениетін дамыту, жұртшылық алдындағы жауапкершілікке тәрбиелеу, құрбы-құрдас әсерін дұрыс бағыттау жолдары туралы кеңестер берді. Ата-аналар отбасындағы сыйластықтың бала бойында

қоғамдық мәдениет қалыптастырудағы маңызы жайлы ой бөлісті.

Оныншы және он бірінші сыныптарда өткен жиналыс «Жасөспірімнің азаматтық ұстанымы мен құқықтық кемелдігін қалыптастырудағы ата-ана ролі» тақырыбына арналды. Бұл жиында жасөспірімдердің құқықтық мәдениетін арттыру, зиянды әдеттердің алдын алу, болашақ мамандықты таңдау кезінде ата-ананың қолдауының маңызы талқыланды. Оқушылардың жоғары білімге дайындығы, ҰБТ-ға психологиялық тұрғыдан дайын болу жолдары да назардан тыс қалған жоқ. Бүгінгі жиналысымызда бала-

ның қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолдары мен ата-ана және мектеп арасындағы ынтымақтастықтың маңызын тағы бір мәрте айқындадық.

Баланың қауіпсіз, жайлы ортада өсуі – тек мектептің ғана емес, отбасымыздың да күнделікті назарында болуы тиіс үлкен міндет. Қауіпсіздік – бір реттік шара емес, ол үздіксіз бақылау мен тәрбиені қажет ететін процесс. Сондықтан баламыздың жүріс-тұрысына, жол мәдениетіне, интернеттегі әрекеттеріне, мектептегі мінез-құлқына бірлесіп көңіл бөліп, бір бағытта жұмыс істеу – ең тиімді жол.

Мектеп пен ата-ана арасында-

ғы тұрақты байланыс, өзара сенім мен қолдау – балаға қауіпсіз орта қалыптастырудың негізгі кепілі. Біз сіздермен бірлесе отырып, балаларымыздың ашық, еркін, қауіпсіз өсіп-жетілуіне бар күшімізді саламыз. Уақыт бөліп, осы мәселеге жанашырлықпен қарағандарыңыз үшін алғыс білдіреміз. Бәріміздің ортақ мақсатымыз – балаларымыздың амандығы мен жарқын болашағы.

Айна ЗАКИРОВА,
№218 жалпы білім беретін
мектептің директоры,
Алматы қаласы, Алатау ауданы

СЕМИНАР

Трансформация образования:
инструменты искусственного
интеллекта

В нашей образовательной организации состоялся научно-методический семинар на тему «Трансформация образования: инструменты искусственного интеллекта». Цель мероприятия заключалась в рассмотрении современных подходов к цифровизации образовательного процесса и внедрению технологий искусственного интеллекта (ИИ) в педагогическую практику.

В рамках семинара были представлены доклады, освещающие различные аспекты применения ИИ в системе образования, включая вопросы цифровой трансформации, этических стандартов и практических инструментов, способствующих повышению качества образовательной деятельности.

Я выступил с докладом «Использование возможностей Google Workspace в образовательной среде», подробно рассказал о практических аспектах внедрения цифровых инструментов Google для организации эффективного взаимодействия между педагогами и обучающимися. Отдельное внимание докладчик уделил вопросам цифровой культуры и этических норм применения искусственного интеллекта, разработанных НАО «Академия имени Ы.Алтынсарина». Эти нормы направлены на формирование ответственного и безопасного использования технологий ИИ в образовательной среде, основанного на принципах гуманизма, академической честности и защиты персональных данных.

Ержанова Жаннур Ержанқызы представила доклад «Платформа Roqed AI как инструмент повышения эффективности образовательного процесса», в котором рассмотрела возможности анализа учебных данных и адаптации образовательного контента с применением технологий искусственного интеллекта. Особое внимание было уделено практическим аспектам интеграции платформы в учебный процесс и её роли в развитии индивидуальных образовательных траекторий.

Афонина Ирина Александровна в докладе «Использование Canva AI в

создании визуальных образовательных материалов» показала, как генеративные технологии способствуют креативному подходу к оформлению учебных ресурсов и повышению вовлечённости обучающихся.

Кырбасова Турсынай Айдарқызы в теме «Использование промтов в системе Gemini» подчеркнула значимость правильной постановки задач (промтов) для получения точных и педагогически корректных результатов работы ИИ.

Ысқақ Рауан Манарбекұлы в докладе «STEAM KZ: интеграция технологий искусственного интеллекта в STEAM-образование» осветил перспективы применения ИИ для развития проектного мышления и исследовательских навыков учащихся.

По итогам семинара участники отметили важность комплексного подхода к внедрению ИИ в образование, включающего не только технологические, но и этические, методологические и педагогические аспекты.

Таким образом, обсуждение подтвердило, что успешная трансформация образования требует формирования цифровой и этической компетентности педагогов, что является ключевым условием устойчивого развития современной школы.

Айтжан АБИЛЬМАЖИНОВ,
заместитель директора
КГУ «Общеобразовательная школа
№101» г. Астаны

МЕТОДЫ

Повышение мотивации учащихся через
применение инновационных технологий

Высококачественная система образования является одним из основных факторов обеспечения устойчивого роста экономики страны, стержнем развития государства. Каждый предмет школьного обучения играет свою роль в образовании и воспитании молодого поколения, в формировании личности ребёнка.

Как сказано в Концепции 12-летнего образования в Республике Казахстан, русский язык как общеобразовательный учебный предмет обладает большим воспитательным, образовательным и развивающим потенциалом и вносит свой вклад в решение поставленных перед школой задач. Одной из проблем, волнующих учителей, является вопрос, как развить у ребёнка устойчивый интерес к учёбе, к знаниям и потребность в их самостоятельном поиске. Решение этих задач опирается на мотивационно-потребностную сферу ребёнка. Поэтому учителю необходимо формировать учебную мотивацию на основе познавательного интереса. Ребёнку должна нравиться его деятельность, и она должна быть ему доступна.

Всему этому способствует включение в учебный процесс инновационных технологий, которые способствуют повышению уровня мотивации изучения русского языка на разных этапах, связи учебного материала с жизненными ситуациями, развитию самостоятельности и творческой инициативы школьников, и как следствие, активизации мыслительной деятельности. Знание русского языка в современных условиях развития общества является насущной необходимостью для каждого человека. От организации учебного процесса, опирающегося на возрастные и психические особенности детей, зависит успех освоения детьми данного предмета. За развитие умственных способностей ребёнка и внедрение обучения исследовательского подхода вёл борьбу французский философ Ж.Ж. Руссо. «Сделайте вашего ребёнка, – писал он, – внима-

тельным к явлениям природы. Ставьте доступные его пониманию вопросы и предоставьте ему решать их. Пусть он узнает не потому, что вы сказали, а что сам понял». В этих словах Руссо чётко выражена идея обучения на повышенном уровне трудности, но с учётом доступности, идея самостоятельного решения учеником сложных вопросов.

Что касается организации учебной деятельности, исследователями отмечено, что совместная деятельность создаёт более высокую мотивацию, например, чем индивидуальная. Совместное обучение способствует развитию у детей контрольно-оценочных действий, формированию самостоятельности. Во время общения между участниками совместной учебной деятельности происходит более ускоренный обмен информацией и повышается процесс формирования навыков и умений. Общая цель и единая мотивация являются тем залогом для совмещения и согласования деятельности участников, при котором учащиеся объединяют свои усилия в процессе усвоения нового материала. При этом возрастает объём усваиваемого материала и глубина его понимания. Для формирования понятий, умений, навыков тратится меньше времени. В таком коллективе значительно меньше проблем с дисциплиной, ученики получают большее удовольствие от занятий, а их познавательная активность и творческая инициатива могут возрасти. Также при такой организации учебной деятельности особенно успешным является использование игровых форм. Обучающая игра – это ориентированная на зону ближайшего развития деятельность, совме-

щающая педагогическую цель с привлекательным для ребёнка мотивом деятельности и внутренне мотивированная. Это обуславливает необходимость проведения специально организованной игровой деятельности, используя совместные формы работы. Кроме того, игровая совместная деятельность является тем механизмом, который переводит требования социальной среды в потребности самого ребёнка. Использование игровых форм организации учебной деятельности способствует созданию ситуаций успеха в обучении, включению учащихся в совместную творческую деятельность.

Применение инновационных технологий является обязательным требованием к образовательному процессу. Инновационный подход к обучению позволяет так организовать учебный процесс, что ребёнку урок и в радость, и приносит пользу, не превращаясь просто в забаву или игру.

Что же такое «инновационное обучение» и в чём его особенности? Определение «инновация» как педагогический критерий встречается часто и сводится, как правило, к понятию «новшество», «новизна». Между тем инновация в точном переводе с латинского языка обозначает не «новое», а «в новое». Понятие «инновационная педагогическая технология» включило в себя всё, что касается совершенствования учебного процесса. Педагогическая технология – это исследование с целью выявить принципы и разработать приёмы оптимизации образовательного процесса путём анализа факторов, повышающих образовательную эффективность путём конструирования и применения приёмов и материалов, а также посредством оценки применяемых методов.

Райсул БЕКЕНОВА,
учитель русского языка
и литературы
СШЛ им. К.Сатпаева
г. Актобе

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ

Пән бойынша инклюзивті білім берудің ерекшеліктері

Қазіргі білім беру жүйесінің басты мақсаттарының бірі – әрбір оқушының, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕББҚ) бар балалардың сапалы білім алуға деген конституциялық құқығын қамтамасыз ету болып табылады. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнін инклюзивті ортада оқыту бұл мақсатты іске асырудың маңызды құралы ғана емес, сонымен қатар ұлттық құндылықтарды сіңірудің де тиімді жолы.

Айгул ТИЛЕУКУЛОВА,
Облыстық арнайы
мектеп-интернаттың
пән мұғалімі,
Маңғыстау облысы,
Ақтау қаласы

Бұл үдеріс мұғалімдерден терең педагогикалық даярлықты, шығармашылықты және оқыту әдістерін икемдеуді талап етеді. Инклюзивті оқытудың басты ерекшелігі – даралап оқыту принципін барынша қолдану. Әрбір ЕББҚ бар оқушының психофизикалық ерекшелігін, танымдық қабілетін және ақаулық түрін (есту, көру, сөйлеу

немесе ақыл-ой дамуындағы кедергілер) ескере отырып, мұғалім жеке оқу бағдарламасын (ЖОБ) құрастырады. Бұл бағдарлама стандартты оқулық мазмұнынан ауытқуы мүмкін, бірақ оқушының жақын даму аймағына бағытталған нақты, қолжетімді мақсаттарды көздейді.

Мысалы, ауызша сөйлеу қабілеті төмен оқушы үшін грамматикалық талдаудан гөрі, күнделікті тұрмыстық қарым-қатынасқа қажетті сөздік қорын арттыру басымдыққа ие болады. Оқыту әдістерін бейімдеу барысында көрнекілік пен тәжірибелік жұмыс

тарға көп көңіл бөлінеді. Қазақ тіліндегі күрделі грамматикалық ережелерді немесе әдеби шығарманың мазмұнын сөзбен ғана емес, бейнелер, схемалар, инфографикалар, тірек-сызбалар арқылы жеткізу танымдық қиындықтары бар балалардың материалды қабылдауын жеңілдетеді. Сонымен қатар сабақ барысындағы қызмет түрлері мен жұмыс әдістерін жиі ауыстырып отыру (ойын элементтерін қолдану, жұппен немесе шағын топтарда жұмыс істеу, диалогтық оқыту) оқушының зейінін тұрақтандырып, шаршауын азайтады.

Қазақ әдебиеті сабағындағы негізгі міндет – эмоциялық және әлеуметтік дамуды қамтамасыз ету. Мұғалімдер әдеби шығармаларды қарапайым тілмен, оқушының өмірлік тәжірибесіне жақын мысалдар арқылы түсіндіріп, кейіпкерлердің іс-әрекетін талдау

арқылы адамгершілік, мейірімділік, төзімділік сияқты жалпыадамзаттық құндылықтарды сіңіреді. Бұл ЕББҚ бар балалардың әлеуметтенуіне және оқушылар ұжымына оңай кірігуіне зор ықпал етеді.

Бағалау мәселесінде икемділік таныту өте маңызды. Инклюзивті ортадағы бағалау салыстырмалы емес, ол оқушының тек жеке прогресін, бастапқы деңгейінен қаншалықты ілгерілегенін көрсетеді. Баға қою кезінде денсаулық ерекшеліктеріне байланысты мейірімділік танытылады әрі бағалау жүйесі оқушының сәттілік сезімін қалыптастыруға бағытталады. Жалпы алғанда, қазақ тілі мен әдебиеті пәніндегі инклюзивті білім беру – әрбір баланың қажеттілігін ескеретін, гуманистік құндылықтарға негізделген және тең мүмкіндіктер ұсынатын, болашаққа бағытталған білім берудің іргелі бағыты болып қала береді.

ТУҒАН ЕЛГЕ ТАҒЗЫМ

Тамыры терең тарихи мұралар

«Туған елге тағзым» – жас ұрпаққа туған жердің қадірін ұғындыратын рухани жоба. Туған жерді тану, оның тарихын сезіну – нағыз патриотизмнің бастауы. Биыл осы игі жобаның аясында Тараз шаһарына сапар шегу мүмкіндігі туды. Бұл ежелгі қала – талай өркениеттің ізі қалған, шежіресі терең тарихтың куәсі. Сондықтан бұл сапар тек саяхат емес, өткенге тағзым етіп, болашаққа бағдар іздеу болды.

Алғашқы аялдамамыз Қазақ хандығының 550 жылдығына арналған монумент болды. Көк аспанмен таласқан еңселі ескерткіш елдігіміздің, бабалар бірлігінің белгісіндей әсер қалдырды. Әсіресе, монументтің құрылымы терең ой салды: ақ мәрмәрдан жасалған 27 метрлік стелла, екі жағында тақта отырған Керей мен Жәнібек хандар бейнесі – барлығы қазақ тарихының айшықты беттерін көз алдымызға әкелгендей. Керей ханның қолындағы қағаз бен қалам – хандықтың құрылуы жайлы Жарлықты білдірсе, Жәнібектің найзасы мен тізесіне қойған қылышы – қайрат пен ерік-жігердің нышанын білдіреді.

Бұл ескерткіштің тарихымен танысқанда, Мұхаммед Хайдар Дулатидың «Тарих-и Рашиди» еңбегіндегі деректер ойыма оралды. Онда Жәнібек пен Керей сұлтандардың Әбілқайыр хандығынан бөлініп, Шу бойы мен Қозыбасы өңіріне қоныстанғаны баяндалған. Бұл

қадам жаңа мемлекеттің – Қазақ хандығының құрылуына негіз болды. Сол сәтте мен тарихтың тереңіне бойлағандай күй кештім. Бұл ой сапардың келесі аялдамаларында да мені жетелеп отырды.

Солардың бірі – Тектұрмас кесенесі. Оның тарихы мен аңыздары ерекше әсер қалдырды. Жерасты жолдары мен ақ нар туралы әңгімелер Тараздың киелі рухын сездірді. Өзімді бір сәт сол зерттеушілердің орнында елестеттім: қараңғы дәліз, аяқ астынан пайда болған жұмбақ бейне... Мұндай аңыздар өткеннің құпиясын бүгінгі күнге дейін жеткізіп, бізді ойлануға мәжбүр етеді. Тараздың жүрегінде бой көтерген «Шахристан» тарихи-мәдени орталығы ұлттық рухты асқақтатты. Өсем ғимараттар мен халық өнерінің озық үлгілері халқымыздың өнерпаздығын паш етті.

Бауыржан Момышұлының кіндік қаны тамған Жуалы ауданындағы мемориалдық

мұражай – сапардың ең тағылымды бөлігі болды. Ата-баба мұрасын көріп, сезіну – туған елімізге адал болуға, өз жерімізді қадірлеуге жігер бере отырып, әлемдік азамат болуымызға айтарлықтай ықпал етеді. Осы сапардан туған сүбелі ой – тарихты тану тек кітаптан емес, көзбен көріп, жүреппен сезінгенде ғана шынайы болары хақ. Бұл жоба өткеннің маңызын ұқтырып қана қоймай, болашаққа сенім берді. Осы сапарды еске алған сайын, туған жеріме деген құрметтің күшейгенін сеземін.

Кәусар АРЫСТАНКАЛИ,
Ақтау қаласындағы
жаратылыстану-
математика бағытындағы
Назарбаев Зияткерлік
мектебінің 9 «Е»
сынып оқушысы,
Индира АБДРАХМАНОВА,
қазақ тілі мен
әдебиеті пәнінің
мұғалімі-сарапшы,
Маңғыстау облысы

ЭМОЦИЯНЫ ТАҢУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ

Қажетті дағдыларды
үйретудің тиімді тәсілдері

Эмоционалдық интеллектіні дамыту – мектепке дейінгі білім берудің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Баланың өз эмоциясын түсіне білуі, оны әлеуметтік қолайлы тәсілдермен білдіру және басқа адамдардың да сезімдерін ескере білу қабілеті – тұлғалық және әлеуметтік үйлесімді дамудың негізі.

Шетелдік ғалымдардың (А.Денхам, М.Изард) зерттеулеріне сүйенсек, эмоцияларды саналы түрде ажырата алатын мектеп жасына дейінгі балалар эмпатиясын неғұрлым жақсы білдіреді, өзінің құрдастарымен жеңіл қарым-қатынас жасайды және өзін-өзі бақылаудың жоғары деңгейін көрсетеді. Қазақстандық зерттеу жұмыстарында (А.Қалдыбаева, Н.Садықова) баланың эмоционалдық мәдениеті оның отбасымен және білім беру ұйымымен тығыз қарым-қатынас жасауы арқылы қалыптасатыны туралы айтылған.

Яғни, педагог баланың сезімдер мен эмоциялар әлеміне жол серігі ретіндегі рөл атқарады деуге болады. Эмоцияны тану мен оны басқару дағдысын үйрету тәсілдерінің ең негізгі түрлері мыналар: Ойын жаттығулары. Эмоциялық карточкалар, сюжеттік-рөлдік («Көңіл-күйімді тап, «Қозғалмай көрсет») және тағы да басқа ойын түрлері арқылы бала эмоциясын қауіпсіз ортада еркін білдіруді әрі басқалардың сезімдерін тануды үйренеді. Ертегі оқу және талқылау. Таным сюжеттерді зерделей келе бала іс-қимылдардың себебін түсінуді, кейіпкерлердің эмоционалдық жай-күйін талдауды үйренеді.

Тыныштандыру жаттығулары. Қарапайым тыныс алу және сергіту практикалары денедегі артық жүктемеден арылуға көмектеседі және фокусты бақылауды дамытады. Педагогикалық

үлгі. Эмоционалдық тұрғыдан орнықты тәрбиелеуші балаларға өз ұстамдылығымен үлгі бола алады. Педагог маман балаға жағымды және жағымсыз эмоциялардың ара-жігін ашып, оларды қалай басқаруды түсіндіре білуімен құнды. Ата-анамен жұмыс істеу. Ата-аналармен бірлесіп консультациялар, тақырыптық кездесулер өткізу балабақша мен үйдің арасындағы қарым-қатынасты нығайтып қана қоймай, баланың эмоционалдық тұрғыдан дамуына ықпал етеді.

Қазақстандық мектепке дейінгі білім беру шеңберінде мәдени және тіл ерекшеліктерін ескеру қажет. Ұлтымыздың эмоционалдық құндылықтарын көрсететін ұлттық ертегілер, батырлар жыры, аңыз-әңгімелер, ойындар баланың эмоцияны тануға және оны басқаруға дайын болуына жол ашады. Қорытындылай келе, ойын, әңгіме, жаттығу арқылы эмоционалдық құзыреттілікті жүйелі түрде дамыту мектепке дейінгі баланың қоршаған ортада сенімді, эмпатиясы және психологиялық орнықтылығы қалыптасқан тұлға болуына ықпал етеді.

Айгерим ДАУЛБАЕВА,
№104 бөбекжай-
балабақшасының
педагог-психологы,
Алматы қаласы,
Жетісу ауданы

ХАБАРЛАНДЫРУ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

«Жарқын Құрылыс» ЖШС «Астана қаласы, Сарайшық ауданы, А 105 көшесі, 11/1 уч. (сыртқы инженерлік желілерсіз және сметалық құжаттамасыз) мекенжайы бойынша паркінгті бар көппәтерлі тұрғын үй кешенін салу» жұмыс жобасы бойынша қоғамдық талқылаулар арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізеді. Жария талқылаулар 25.11.2025 ж. бастап 5 жұмыс күні ішінде бірыңғай экологиялық портал сайтында өтеді. Жобалық құжаттама пакетімен экологиялық порталда танысуға болады: НБД СОС және ПР https://ndbecology.gov.kz. Ескертулер мен ұсыныстар 5 жұмыс күні ішінде қабылданады. Бастамашысы – «Жарқын Құрылыс» ЖШС. Тел. +7 (701) 250-30-81 «Хасанова Г.А.» ЖК РҚБ жобасын әзірлеуші. Тел. +7 (702) 970-79-87 Жергілікті атқарушы орган – «Астана қаласының қоршаған ортаны қорғау және табиғат пайдалану басқармасы» ММ. Тел. +7 (7172) 55-75-08 ТОО «Жарқын Құрылыс» проводит общественные слушания посредством публичных обсуждений по рабочему проекту «Строительство многоквартирного жилого комплекса с паркингом по адресу: г. Астана, район Сарайшық, ул. А 105, уч. 11/1 (без наружных инженерных сетей и сметной документации)». Публичные обсуждения состоятся с 25.11.2025 г. в течение 5 рабочих дней на сайте Единый Экологический портал. С пакетом проектной документацией можно ознакомиться на экологическом портале: НБД СОС и ПР https://ndbecology.gov.kz. Замечания и предложения принимаются в течение 5 рабочих дней. Инициатор – ТОО «Жарқын Құрылыс» тел. +7 701 250 3081. Разработчик проекта РООС ИП «Хасанова Г.А.» тел. +7(702) 970-79-87. Местный исполнительный орган – ГУ «Управление охраны окружающей среды и природопользования города Астаны» тел. +7 (7172) 55-75-08.	«Жарқын Құрылыс» ЖШС «Астана қаласы, Сарайшық ауданы, А 102 көшесі, 31 уч. мекенжайы бойынша қызмет көрсету объектілері мен паркінгті бар көппәтерлі тұрғын үй құрылысы» жұмыс жобасы бойынша қоғамдық талқылаулар арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізеді. Екінші кезек (сыртқы инженерлік желілерсіз және сметалық құжаттамасыз)». Жария талқылаулар 25.11.2025 ж. бастап 5 жұмыс күні ішінде бірыңғай экологиялық портал сайтында өтеді. Жобалық құжаттама пакетімен экологиялық порталда танысуға болады: НБД СОС және ПР https://ndbecology.gov.kz. Ескертулер мен ұсыныстар 5 жұмыс күні ішінде қабылданады. Бастамашысы – «Жарқын Құрылыс» ЖШС. Тел. +7 (701) 250-30-81 «Хасанова Г.А.» ЖК РҚБ жобасын әзірлеуші. Тел. +7 (702) 970-79-87 Жергілікті атқарушы орган – «Астана қаласының қоршаған ортаны қорғау және табиғат пайдалану басқармасы» ММ. Тел. +7 (7172) 55-75-08 ТОО «Жарқын Құрылыс» проводит общественные слушания посредством публичных обсуждений по рабочему проекту «Строительство многоквартирного жилого дома с объектами обслуживания и паркингом по адресу г. Астана, р-н Сарайшық, ул. А 102, уч. 31». Вторая очередь (без наружных инженерных сетей и сметной документации)». Публичные обсуждения состоятся с 25.11.2025 г. в течение 5 рабочих дней на сайте Единый Экологический портал. С пакетом проектной документацией можно ознакомиться на экологическом портале: НБД СОС и ПР https://ndbecology.gov.kz. Замечания и предложения принимаются в течение 5 рабочих дней. Инициатор – ТОО «Жарқын Құрылыс» тел. +7 701 250 3081. Разработчик проекта РООС ИП «Хасанова Г.А.» тел. +7 (702) 970-79-87. Местный исполнительный орган – ГУ «Управление охраны окружающей среды и природопользования города Астаны» тел. +7 (7172) 55-75-08.
«Жарқын Құрылыс» ЖШС «Астана қаласы, Сарайшық ауданы, А 102 көшесі, 13 уч. мекенжайы бойынша қызмет көрсету объектілері мен паркінгті бар көппәтерлі тұрғын үй құрылысы» жұмыс жобасы бойынша қоғамдық талқылаулар арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізеді. Екінші кезек (сыртқы инженерлік желілерсіз және сметалық құжаттамасыз)». Жария талқылаулар 25.11.2025 ж. бастап 5 жұмыс күні ішінде бірыңғай экологиялық портал сайтында өтеді. Жобалық құжаттама пакетімен экологиялық порталда танысуға болады: НБД СОС және ПР https://ndbecology.gov.kz. Ескертулер мен ұсыныстар 5 жұмыс күні ішінде қабылданады. Бастамашысы – «Жарқын Құрылыс» ЖШС. Тел. +7 (701) 250-30-81 «Хасанова Г.А.» ЖК РҚБ жобасын әзірлеуші. Тел. +7 (702) 970-79-87 Жергілікті атқарушы орган – «Астана қаласының қоршаған ортаны қорғау және табиғат пайдалану басқармасы» ММ. Тел. +7 (7172) 55-75-08 ТОО «Жарқын Құрылыс» проводит общественные слушания посредством публичных обсуждений по рабочему проекту «Строительство многоквартирного жилого дома с объектами обслуживания и паркингом ТП по адресу: г. Астана, р-н Сарайшық, ул. А 102, уч. 13. Вторая очередь (без наружных инженерных сетей и сметной документации)». Публичные обсуждения состоятся с 25.11.2025 г. в течение 5 рабочих дней на сайте Единый Экологический портал. С пакетом проектной документацией можно ознакомиться на экологическом портале: НБД СОС и ПР https://ndbecology.gov.kz. Замечания и предложения принимаются в течение 5 рабочих дней. Инициатор – ТОО «Жарқын Құрылыс» тел. +7 701 250 3081. Разработчик проекта РООС ИП «Хасанова Г.А.» тел. +7 (702) 970-79-87. Местный исполнительный орган – ГУ «Управление охраны окружающей среды и природопользования города Астаны» тел. +7 (7172) 55-75-08..	«Жарқын Құрылыс» ЖШС «Астана қаласы, Сарашық ауданы, А 102 көшесі, 35 уч. мекенжайы бойынша қызмет көрсету және паркінг объектілері бар көппәтерлі тұрғын үй құрылысы» жұмыс жобасы бойынша қоғамдық талқылаулар арқылы қоғамдық тыңдаулар өткізеді. Екінші кезек (сыртқы инженерлік желілерсіз және сметалық құжаттамасыз)». Жария талқылаулар 25.11.2025 ж. бастап 5 жұмыс күні ішінде бірыңғай экологиялық портал сайтында өтеді. Жобалық құжаттама пакетімен экологиялық порталда танысуға болады: НБД СОС және ПР https://ndbecology.gov.kz. Ескертулер мен ұсыныстар 5 жұмыс күні ішінде қабылданады. Бастамашысы – «Жарқын Құрылыс» ЖШС. Тел. +7 (701) 250-30-81 «Хасанова Г.А.» ЖК РҚБ жобасын әзірлеуші. Тел. +7 (702) 970-79-87 Жергілікті атқарушы орган – «Астана қаласының қоршаған ортаны қорғау және табиғат пайдалану басқармасы» ММ. Тел. +7 (7172) 55-75-08 ТОО «Жарқын Құрылыс» проводит общественные слушания посредством публичных обсуждений по рабочему проекту «Строительство многоквартирного жилого дома с объектами обслуживания и паркингом ТП по адресу: г. Астана, р-н Сарашық, ул. А 102, уч. 35. Вторая очередь (без наружных инженерных сетей и сметной документации)». Публичные обсуждения состоятся с 25.11.2025 г. в течение 5 рабочих дней на сайте Единый Экологический портал. С пакетом проектной документацией можно ознакомиться на экологическом портале: НБД СОС и ПР https://ndbecology.gov.kz. Замечания и предложения принимаются в течение 5 рабочих дней. Инициатор – ТОО «Жарқын Құрылыс» тел. +7 701 250 3081. Разработчик проекта РООС ИП «Хасанова Г.А.» тел. +7 (702) 970-79-87. Местный исполнительный орган – ГУ «Управление охраны окружающей среды и природопользования города Астаны» тел. +7 (7172) 55-75-08.

ЖАЗЫЛЫМДЫ ҚАЛАЙ ОНЛАЙН РЕСІМДЕУГЕ БОЛАДЫ?

1. **POST.KZ** сайты немесе мобильді қосымшасына кіріңіз. *«Басылымдарға жазылу»* бөліміне өтіңіз.

2. Тұрғылықты мекенжайыңызды таңдаңыз.

3. Іздеу жолағына басылымның индексін енгізіңіз: **64603** (*Білімді ел – Образованная страна*).

4. *«Басылымға жазылу»* батырмасын басыңыз.

5. Жазылу айлары мен санын таңдаңыз. *«Өзгерту»* батырмасын басып, қажет жолақта квартал бойынша айлардың жанына плюсиіктерді қойып, өзгерістерді сақтаңыз.

6. Төменде жеткізу мекенжайың қосыңыз.

7. Әрмен қарай *«Себетке»* өтіңіз.

8. Жазылымды төлеу үшін төлем әдісін таңдаңыз.

9. Банк картаңыздың мәліметтерін енгізіп, төлемді жүзеге асырыңыз.

10. *Жазылым түбіртегін сақтап қойыңыз.* Кейін ол сізге газет беттерінде мақалаңызды тегін жариялауға мүмкіндік береді.

Қызмет 24/7 қолжетімді және жеткізілім клиент көрсеткен мекенжай бойынша іске асырылады.

Следите за нами в соцсетях!

bilimdinews.kz

instagram

facebook

youtube

Бас редактор: Ләззат Мақсұтқызы Түркістанова	«Білімді ел – Образованная страна» Республикалық білімділік қоғамдық-саяси газеті. Меншік иесі: «Қазақстандық білім беру газеті» ЖШС. Тіркеу туралы куәлігінің нөмірі №16015-Г Қазақстан Республикасы Инвестиция және даму министрлігінің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетімен 02.06.2016 жылы берілген. Жазылым индексі: 64603.	
	Редакциялық кеңес: Онланбекқызы Г., педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, қауымдастырылған профессор; Мұқанова С.Д., педагогика ғылымдарының докторы, доцент; Набатникова Т.И., педагогика ғылымдарының магистрі, педагог-шебер. Шығарушы редактор: Жанет Сүлейменова (тел. 87015304959 – жарияланымдар бойынша) Дизайн және беттеу: Эрик Муратов	
Редакция мекен жайы: ҚР, 010000, Астана қ., Қабанбай батыр к-сі, 58 А НП 18. E-mail: bilimdi_el@mail.ru	Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды. Газет жарияланымдарындағы фактілер мен мәліметтердің шынайылығына авторлар жауапты, ал жарнамалар мен хабарландырулар бойынша жауапты тұлғалар – жарнама берушілер. Газет «Астана Интер-Трейдінг» ЖШС баспаханасында басылған, Астана қ-сы, Жұбанов к-сі, 24/1.	Таралымы: 15 000 дана Тапсырыс: 224 Газет апта сайын сейсенбіде шығады

ЖАЗЫЛУ-2026!

ПОДПИСКА-2026!

Құрметті жазылушылар!

2025 жылы 6 қазаннан 2026 жылға республикалық басылымдарға жазылу науқаны басталды. Жазылу мерзімі 2025 жылғы 25 желтоқсанға дейін. Жазылымды «Қазпочта» АҚ-ның кез келген бөлімшесінде, сондай-ақ **Post.kz** сайты немесе **Kaspi.kz** мобильді қосымшасы арқылы рәсімдеуге болады.

«Білімді ел – Образованная страна»
газетіне жазылу бағасы:

Жеке тұлғалар (ауыл, қала):

жартыжылдық – 5479,44 теңге;
жылдық – 10958,88 теңге.

Заңды тұлғалар (ауыл, қала):

жартыжылдық – 6575,28 теңге;
жылдық – 13150,56 теңге.

Құрметті
«Білімді ел – Образованная страна»
газетінің оқырмандары!

Сізден сүйікті апталық білім беру газетіне жазылуды қолдауыңызды сұраймыз! Газетте – білім берудің объективті жаңалықтары. Бәрі де балабақшалар, колледждер, мектептер, Қазақстанның ЖОО туралы. Барлық соңғы жаңалықтар мен аналитика, педагогтер туралы очерктер, ЖОО-ға шолулар, мектеп және студенттік өмір. Газетте – елорданың, қалалар мен барлық өңірлердің білім саласы туралы егжей-тегжейлі! Үздік сарапшылар, педагогтер, басшылар. Бізбен бірге болып, өзіңізді газетіміздің беттерінен табыңыз. Газет аттестаттауға арналған басылымдардың БАҚ тізіміне кіреді. Біздің газет сіз үшін сүйіспеншілікпен шығарылады!

Ескерту

Kaspi.kz арқылы жазылу үшін:

Kaspi – Төлемдер – Басқа – Баспа БАҚ – «Білімді ел – Образованная страна» – жазылу мерзімі – толық мекенжай.

Газет редакциясы

Уважаемые подписчики!

С 6 октября 2025 года началась подписная кампания на республиканские издания на 2026 год. Срок подписки до 25 декабря 2025 года. Подписку можно оформить в любом отделении АО «Казпочта», а также на сайте **Post.kz** или через мобильное приложение Kaspi.kz.

Стоимость подписки на газету
«Білімді ел – Образованная страна»:

Физические лица (село, город):

полугодовая – 5479,44 тенге;
годовая – 10958,88 тенге.

Юридические лица (село, город):

полугодовая – 6575,28 тенге;
годовая – 13150,56 тенге.

Уважаемые читатели газеты
«Білімді ел – Образованная страна»!

Просим вас поддержать подпиской свою любимую еженедельную образовательную газету! В газете – самые объективные новости образования. Всё про детсады, колледжи, школы, вузы Казахстана. Все самые свежие новости и аналитика, очерки о педагогах, обзоры вузов, школьная и студенческая жизнь. В газете – подробно об образовании столицы, городов и всех регионов! Лучшие эксперты, педагоги, руководители. Будьте с нами, находите себя на страницах нашей газеты. Газета входит в Перечень СМИ публикаций для аттестации. Наша газета с любовью издаётся для вас!

Примечание

Для подписки на **Kaspi.kz**:

Kaspi – Платежи – Другое – Печатные СМИ – «Білімді ел – Образованная страна» – период подписки – подробный адрес.

Редакция газеты

